

Vivències de fer d'escolà.

Vaig fer un temps uns anys d'escolà, això era ajudar al capellà a la missa, en un temps que aquest acte litúrgic era tot fet amb llatí.

La meva vocació de fer d'escolà fou una mica atípica, més que vocació meva que sens dubta donar al meu caràcter i inclinació n'hi havia, fou més aviat vocació interessada de casa meva dels meus.

Vaig ésser escolà a l'església de les monges Josefines de la clínica de sant Josep del carrer caputxins, aquells anys número 27 de la meua ciutat de Manresa, avui aquesta església no existeix, fou enderrocada per donar pas a una nova ampliació de la clínica i més concretament per bastir-hi en el seu lloc la Unitat coronària..

Si tant a casa haguéssim volgut que primer jo i després el meu germà féssim d'escolà, havia altres llocs per a fer-ne, sense haver d'esperar per entrar a fer-ne a la clínica. Havia sense sortir del barri i proc de casa altres esglésies, aquells anys immediats a l'acabament de la guerra, com a les monges Saleses a Sta. Clara a les monges dominiques, aquest dos convents llavors de monges de clausura, la Cova de S. Ignasi on durant anys funcionà una escolania, on els escolans anaven amb sotana blava i encara una mica més lluny la Seu la nostra parròquia, però no cap d'aquest llocs, havia d'ésser a les josefines a la clínica.

El perquè aquest empenyo amb les josefines, doncs perquè les josefines era una casa rica i anar a fer d'escolà ho pagaven i força bé, d'entrada donaven deu pessetes cada mes, dos duros i endemés esmorzar, un esmorzar que no ens podien donar a casa, consistia en una tassa de xocolata un panet un platan i un vol de llet, això diàriament, en les grans solemnitats de la casa com Nadal i S. Josep variava a més.

Aquest fou l'empeny i no altre que mogué que primer jo i més tard el meu germà féssim d'escolans, ja he dit que altres llocs si tantes ganes en tenien podiem fer d'escolans però en cap donaven el que a la clínica donaven, a la Cova no donaven res, havia la por que de tant frequentar als jesuïtes jo agafés cap a ells a la companyia de Jesús, això de cap de les maneres.

Aquesta por de la inclinació cap als Jesuïtes féu que el cosinet Peret, Pere Calvet i Soldevila, fill de la meua tia Carme germana del pare, no el deixessin anar a La Cova com altres nens i no sols a l'escolania sinó fins a

la congregació del petits els estanislaus, que portava un jesuïta mort els primers dies de la revolució del 36 de nom Manuel Peipoch, no volien que fos dels jesuïtes, aquest cosí germà que no recordo d'ell absolutament res, tot i que em deien que frecuentava a casa meua, no fou dels jesuïtes ni de ningú, fou cridat a la lleva del biberó i com tants d'altres no tornà a casa, morí al front, només amb divuit anys.

A casa sobretot la mare no sé com s'enterà que un dels dos escolans que hi havia a la clínica anava a plegar, anava per els catorze anys, edat que en aquell temps es començava oficialment a treballar, potser a casa s'enteraren per a mi mateix o el meu germà, doncs havia relació en ells, almenys ens trobaven a doctrina, aquest escolà es deia Francisco Bru, vivia al començar a la primera casa de Sta. Clara Vella, casa propietat dels jesuïtes, als baixos abans de la guerra, havia l'escola de L'Esbarjo, la primera escola que vaig anar, tant jo com el meu germà i que era portada per dos capellans Mn. Josep Bosch i Prat i un altre Mn. Jaume.

Els de casa en saber la notícia pel qui fos que anava a plegar un dels escolans, van pensar que jo el podia substituir, a casa només veien l'esmorzar de cada dia i els dos duros de cada mes i per aquest fi, feren mans i manigues.

Un diumenge cap al tard la mare m'agafà i anarem a veure la monja superiora, aquesta era barcelonina i es deia Consol Puig i Deulofeu, la mare la conexia des la seva arribada del noviciat de Girona, però no la monja a la mare, en un temps que no havia clínica, es dedicaven les monges a la vetlla de malalts a la nit al seus domicilis i anaven a cada casa de dues a dues, mai una de sola, a més també feien estudi a nenes.

Es veu que aquesta monja que tothom conexia per Gna. Puig fou força popular, per això la conexia la mare que la recordava de la seva professió solemne com a religiosa i fins sabia que tenia un germà metge a Barcelona, aquells anys haver-hi un metge a la família era senyal de família benestant, segons la mare la família tenia una sastreria i la mateixa monja era sastressa, també per la mare i altre gent era de domini públic que es féu monja en contra la voluntat de casa seva, que causà un gran disgust.

Un temps després d'ésser a Manresa aquesta monja es veu que es posà força malalta i la gent del barri es deia, i això sortia de dins del convent, ai, si és mort a casa seva, però no morí, anà sis anys destinada a Calella per

tornar a Manresa, sense mou-re-s més, morí pel maig de 1970, els seus bons temps de joventut fou molt bona cantora i al seu degut temps cobrà la legítima de casa seva més per força que per grat, en aquest diners es comprà el terreny que havia davant la clínica i que avui hi ha l'actual església de S. Josep Obrer, residència de monges i "La Mutuam", aquesta monja que tothom la conexia per la germana Puig i que oficialment li deien Consuelo deia potser com a promonució que els diners de la legítima donats a desgrat no els donarien sort.

Bé, doncs un bon diumenge cap al tard la mare i jo anarem a veure la germana Puig la superiora, entrarem a la clínica per la porta principal que donava a un ampla vestíbul al fons del mateix hi havia una porta amb vidres , tota una vidriera hi ha sobre a la paret abans d'arribar al sostre hi havia escrit amb forma d'una cinta com una senefa aquesta inscripció "Sagrado Corazón de Jesús en vos confio,"

Aquells anys tenien cura de la porteria dues dones donades a la casa, dues ex-majordones que a la mort del capellà anaren a parar a la clínica, una és deia Carme i l'altre Maria i els deien la senyora Carme i Maria, però en realitat eren senyores pobres a diferència de les altres també anomenades senyores que de veritat en feien, aquestes cadascuna tenia una habitació per ella sola i no feien absolutament res, no estaven obligades a fer i si alguna feia o ajudava en alguna tasca era per pròpia voluntat.

Les anomenades senyores Carme i Maria estaven obligades a la porteria i compartien una habitació que hi havia una porta que donava a la sagristia, porta que rares vegades era oberta, aquestes dues dones Carme i Maria per la manera que anaven vestides la Carme sempre en un cordó i una petita creu penjada al coll i el posat que feiem, semblaven més monges que les mateixes monges.

Aquell capvespre amb la mare i jo, la mare hagué de dir amb una d'aquestes que volia parlar amb la superiora, llavors a nosaltres dos ens ferem passar a una sala que hi havia immediata al vestíbul i que hi accedirent per la porta-vidriera.

Vivències de fer d'escolà.

I ja som la mare i jo dins aquesta saleta, que no era massa petita esperant la superiora, havia unes comodess cadires encoixinades per seu-re-hi, crec que hi havia donant a la paret un piano i al damunt del piano a la paret recordo un quadre que deia “I aquel pequeño árbol de Calella de la costa” feia al·lusió a la congregació, elles els agradava més dir-ne Institut de les josefines a la seva fundació en aquesta població de la costa catalana, això ho vaig saber anys després.

No sé si l'espera de la superiora fou molt llarga o curta, no ho recordo, però sí que recordo que per darrera els vidres de la porta vaig veure l'ombra de la monja i jo aquells temps nen molt tímid, vaig pensar ja hi som, va entrar la superiora la germana o més ben dit “la madre Puig” es van saludar amb la mare i li exposà la mare l'objecte de la visita, s'havia assabentat que l'escolà Francisco plegava i demanava si el nen allà present el podia substituir d'escolà, vivíem al carrer proper de sant Llorenç, endemés el nen era assidu a la doctrina que cada dia per la tarda acabada l'escola ensenyava a la seva església el capellà de la casa Mn. Pujol.

La superiora digué no saber-ne res de que volgués plegar l'escolà però per altra banda cosa comprensible, ja que s'anava fent gran i li arribava l'edat de començar anar a treballar, el que sí donà entendre la superiora que massa contenta d'aquest xicot no n'estava, coses de canalla ja se sap, digué a la mare i que en parlaria en el mossèn i ja decidirien, quan ho sabéssim de part de l'interessat l'escolà Francisco Bru i ens acomiadarem, jo al marxar vaig estimar la creu que la germana Puig com totes les monges portava penjada una creu de metall amb l'eflúgia de Jesús.

A casa la mare comentà, aquesta gent som molt fins en el parlar, m'ha donat a entendre que massa contenta d'aquest escolà no n'estant, ai de tú, si pots entrar d'escolà hagin de dir el mateix.

A casa de totes estaven interessats que jo hi pogués entrar a fer d'escolà a la clínica, veien els dos duros de cada mes, endemés l'esmorzar i algú els havia dit que altres coses queien, i no en van tindre prou amb la visita d'aquell vespre amb la superiora.

Havia molta amistat amb la família Rubiralta, família composta de tres germans solters que vivien en una vella i gran casa propietat de les monges Saleses, situada més o menys on actualment hi ha el Centre Flors Cirera.

Aquesta família Rubiralta la componien els tres germans la Ció, la Lola i el Josepet, un altre germà el Francisco o Sr. Francisco estava casat en una dona de família benestant o sigui en quartos que vivien a Lleida, no tenien fills es casaren ja grans, la dona d'aquest Sr. Francisco sembla que era família d'un porcater de Manresa, havia hagut un altra germà ja mort, casat a Tarragona amb una filla i la més petita de tots els germans monja josefina de nom Lluïsa, que gairebé sempre havia residit a Manresa on hi morí.

A casa parlant d'aquesta família Rubiralta de motiu cal Pelat, que no volien que se'ls digués, la mare deia que els homes volien casar-se només amb dones riques, explicava la mare que van anar a cal Jan Pastor ric a demanar dues noies i diu que demanaren quant tenien de dot, deia la mare que el pare de les noies que es veu que no tenia res de ruc i que jo vaig conèixer i que morí molt gran, crec nonegenari els preguntà als pretendents Rubiralta, vosaltres per el que veniu per les meves filles o per els calés, a cal Jan Pastor aquells temps havia tres noies, dues primer una després l'altra es férem monges del convent de Sta. Clara on moriren de velles amb els nons de Sor Roser i Sor Margarida i l'altra de nom Maria es quedà a casa soltera, cuidant al seu germà gran Valentí que morí de vell i solter.

A casa de sempre havien viscut al barri de les Escodines, primer al carrer d'aquest nom on la mare i la seva germana la tieta i nasqueren i més tard anaren a viure a la part alta del barri al carrer de sant Llorenç de Brindis, aquí encara més propers a la família Rubiralta, és coneixien de tota la vida, aquesta família al fet que la petita dels germans fos monja josefina i a Manresa feia que entre la família i les monges hi hagués una estreta relació, sobretot en la Ció, que no és movia de la clínica, sempre era amunt i avall de casa seva a la clínica, feia tota classe de serveis per les monges i d'una manera especial en la germana Puig la superiora, a casa amb la Ció s'hi arrapenjaren força per lograr que jo arribés a fer d'escolà.

A part de la coneixença com a veïns del barri entre a casa meua i els Rubiralta hi havia una altra raó molt poderosa per l'amistat en aquesta família, eren pagesos hi tenien una vinya però a la casa que vivien propietat de les monges Saleses no hi havia tina per fer el vi del raïm que collien de la vinya situada on ara hi ha la barriada de cal Gravat.

A casa vivien a la casa propietat de cal Nari, Lluís Concustell i Font família que deixà la casa de pagés que vivien i la llogaren als de casa a la primavera del 1936, els propietaris es van fer una nova casa amb molt de terreny al carrer de sant Maurici, l'antiga casa Nari la que vivien a casa era una típica casa urbana de pagés la casa es componia de baixos en estable, cort pels porcs, dependències per l'aviram, galliner, colomar etc, i dues tines per el vi, a casa el més que hi tingueren fou mitja dotzena de gallines i conills que se'n cuidava l'iaia mentre pogué.

Els propietaris els Naris que de nom eren Giralt en el seu gendre Constant Concustell el temps de la verema llogaven la tina per unes setmanes als Rubiralta i tot això sense papers tot de paraula, la tina composta de dues, estava situada als baixos a la part del davant donant al carrer i darrera un espai per la cabuda del carro, una gran portalada en una porta de fusta a dues peces, endemés d'una porta més petita amb la volta de mig punt on al damunt de la porta hi havia en ferro l'any 1900, aquesta porta donava a l'escala i aquesta a l'habitatge i golfa.

La porta gran que donava a la tina i baixos tot l'any era tancada, per dins en unes valdes i endemés per un llarg i gruixut pal que impedia de totes que la porta fos oberta en cas d'ésser forçada, a més d'un pany i clau que només servia pels dies de la verema.

Només els pocs dies de la verema veia la porta gran oberta, un carro descarregava les portadores plenes de raïm de la vinya dels Rubiralta, vinya que recordo alguna vegada haver-hi anat amb la Ció a collir raïm en el falset, els dies de la verema i amb el raïm a la tina tant el meu germà com jo tenien ocasió de trepitjar el raïm amb gran delectança per part nostre, tampoc durant aquest dies no ens faltava raïm a casa, els Rubiralta ens hem donaven però com quasi sempre pel matí cap al migdia deixaven el raïm a la tina i fins a la tarda havent dinat no venien a trepitjar-lo, el pare a porta tancada i amb reserva que no l'atrapessim retirava els bagots

més macos i sencers i cap a dalt al pis a casa, així i durants uns quants dies menjaven raïm.

Acabada la verema el vi restava uns dies o unes poques setmanes a la tina, passat aquest curt temps recordo que venien uns homes entre ells el Josepet Rubiralta i Guitart no sé que feien, crec que hem deien trascular per les aixetes de les dues tines sortia el vi, n'omplien crec en botes se l'enduien i fins l'any vinent quedava la tina buida i no es tornava obrir la porta gran del carrer que com ja he descrit quedava ben tancada.

Arribà el dia que l'escolà Francisco Bru anuncià que plegava, complia els quatorze anys i anava a treballar crec de fuster, no recordo si de la visita a la superiora a la data de plegar de fer d'escolà transcorregué gaire temps, però sembla bastans mesos, mentrestant a casa havien presionat i encara havien intensificat més si cabia l'amistat sobretot en la Ció Rubiralta, no sé el perquè fins i tot el meu germà i jo havíem fet més d'una visita a la casa el vell casalot de les Saleses, per la gent del carrer casa i família coneguts com a cal Pelat.

Una vegada recordo d'unes nenes que trucaven a la porta de la casa i d'una de les poques i estretes finestres que donaven al carrer baixada Saleses sortí la Lola l'altre germana, les nenes li digueren, que és aquí a cal Pelat, la Lola amb veu contrariada els respongué i a cal Pelut i tot, aquesta Lola també la recordo un dia que en el meu germà i erem aquesta casa i nosaltres jugaven amb uns gatets petits, el meu germà digué, aquest és una gateta la Lola li digué i com ho coneixes, el meu germà contestà amb les metes i ella rigué.

Gràcies als bons oficis de la Ció que era la que ho manegava tot a cal Rubiralta i arreu on sa ficava per bé o per mal, era dona diabòlica, jo vaig entrar a fer d'escolà per altra mossèn Pujol conegut per el doctor a casa seva ja que havia un altra capellà l'oncle que era capellà de les monges Saleses i endemés canonge de la Seu, es deia igual que el nebot Josep, només que el nebot se li afegia Josep M^a, però per no haver-hi confusió li deien el doctor, tenia una llicenciatura que havia fet a Tarragona de no sé què, quina disciplina eclesiàstica, era capellà extradiocesà, havia estudiat a Solsona on al seu temps els estudis al seminari eren més barats, la mare i altres dones deien que quan parlava en elles sempre tenia els ulls abaixats.

Aquest mossèn o doctor Pujol, capellà de la clínica a mi em conexia sobradament d'anar-hi a doctrina que la feiem tota en castellà, a l'església de la clínica als nens a una banda la de l'epístola i les nenes a l'altra la de l'evangeli, baladrejant apreniem endemés del parenostre el crec en un Déu, el jo pecador l'acte de contrició, els manaments de la llei de Déu, de l'església i no sé què de les virtuts teologals i actes de fe, esperança i caritat però tot cridant o baladrejant com ens deia la gent del carrer que ho sentien i a ells els feia molta gràcia.

Mentre no vaig entrar a fer d'escolà de les rifes i rifetes que cada setmana feia tant a mí com al meu germà no ens va tocar mai res de relativa importància, un dia anuncià que riferia una màquina de retratar, sabeu el que era aquells anys una màquina de retratar, no sé si fou una màquina molt bona o dolenta però per nosaltres canalla sens obrien uns ulls com taronges, només pensant amb la sort del qui li toqués.

Arribà el dia de la rifa, aquell dia el meu germà s'assentà a un extrem de banc tot sol, a cap d'una mica li digué el mossèn, Vicenç aixecat i seu aquí, al lloc que s'assentava i féu seure el Francisco Bru i Sirvent, un dels dos escolans de la casa i que jo en el temps vaig substituir, l'altra escolà no vingué mai a doctrina a casa seva eren pagesos i els ajudava, hagué el sorteig de la màquina, doncs casualitat tocà en el Francisco escolà, vaig pensar en trampa, però ens va tocar callar.

Un dia durant la doctrina el mossèn s'absentà uns moments, anà a la sagristia, quedaren sols i tots nens i nenes ens posaren a cantar, el mossèn quan tornà una mica contrariat digué, el Lluís que sembla que no hagi trencat mai cap pla ni cap olla, mentre cantaveu amb les mans anava seguint el compàs.

Bé, ja hagué dia per començar a fer d'escolà, fou un primer dia de mes, encara anaven a escola i doctrina, vull dir en això que no era temps de vacances, el mossèn em donà una làmina gruixuda de cartró on a cada cara havia les llatinades que havia d'apendra per contestar al capellà durant la missa, evidentment no hi entenia res, si bé no en fou cap problema per aprendre, llegia bé i era bon memorion, tot era amb llatí, menys al començar de la làmina que en castellà deia, que l'escolà havia d'anar molt net i pentinat “por que iba a servir a Dios de cerca”.

De la mateixa manera que no em costà gens aprendre el llatí de la missa, tampoc em costà aprendre els moviments a fer durant la celebració, estar agenollat, quan m'havia d'aixecar, l'hora de les canadelles donar la del vi, passar una goteta d'aigua amb una culleradeta que anava amb una cinta i donar-la al capellà, agafar l'aigua i posar-me al braç una petita tovallola pel rentar de mans del capellà, agafar la campaneta per tocar tres vegades al "sanctus", tornar a tocar per anunciar la consagració, mentre el capellà posava les dues mans damunt del calze, fer un toc quan s'agenollava, altre quan alçava la sagrada Forma i quan torrava agenollzar-se, al mateix quan consagrava el vi, anunciar amb la campaneta la comunió, agafar la patena i espalmatoris, més endavant fer les segones canadelles i segons algun cop a l'acabar la missa passar a l'altra cantó de l'altar el missal, acabada la missa agenollar-me a costat del capellà amb unes oracions que el capellà deia, al final recitava tres jaculatories i escolà i fidels contestaven i sobretot anar a buscar el bonet i donar-lo al capellà que se'l posava al cap però abans estimar-li la mà, i tots cap a la sacristia.

Aprendre encendre els ciris i apagar-los, tot això ensinestrat per l'altra escolà que quedava uns dos anys més gran que jo i de nom Valentí Serra Jubells

Jo pobret de mi, innocent i candit, em pensava que arribar a fer d'escolà tocava el cel en les dents, era entrar a la glòria, havia llegit llibres de vides de sants i em semblava que entrava com ells o almenys així ho llegia, com una espècie d'èxtasi de vida permanent, no fou pas així, era molt bon nen i no veia més enllà d'un palm de nas.

De primer fou el mossèn qui em mortificava i després l'altra company d'escolà, aquest per gelos, el mossèn Pujol els primers temps d'escolà de tant en tant em deia, què t'agrada de fer d'escolà, jo pobret de mi ja el veia venir, li contestava que sí, llavors ell em deia, com aquí enlloc et donaran tant, això a mi una dues i més vegades em mortificava molt, bé prou que ho sabia que a casa van fer mans i manigues per entrar a la clínica, casa rica per fer-hi d'escolà, no calia que m'ho recordessin, a més a vegades no era el capellà sol qui m'ho recordava, s'hi afegia també l'altra escolà en que enlloc em donarien com a les Josefines, que correntment deien la clínica.

Jo a aquella edat era molt temorós i sensible, això m'ha acompanyat tota la vida, sentir demanar-me si m'agradava per afegir-hi ells, com aquí enlloc et

Vivències de fer d'escolà.

donaran tant, ferien la meua infantil sensibilitat, si bé això no durà tant com els gelos de l'altra escolà.

L'altra escolà tenia uns dos anys més que jo, era el petit de tres germans de la casa de cal Jan pastor ric, família benestant de la barriada de Sta. Clara, en aquells anys els propietaris de tot un carrer de cases senzilles conegudes per la Barceloneta, família considerada rica i religiosa de part del pare de l'escolà el Minguet hi havia dues germanes monges de Sta. Clara i dos germans sacerdots jesuïtes, ties i oncles del company escolà de nom Valentí.

Aquest Valentí endemés de més gran que jo era molt diferent de mí, era d'una casa de pagès i anava destinat a fer de pagès, a costat meu un xicot més barroer, jo era més finet de fer, tímid de caràcter i temorós però molt educat, a casa abans d'entrar a fer d'escolà, sobretot la mare m'havia sermonejat, si trobes una porta tancada al obrir-la, torna-la a tancar, tal com l'has trobada, no demanis res ni preguntis que no puguis demanar, en això no vull dir que el Valentí l'altra escolà no ho fes, però era del tot diferent,

Recordo la setmana que em tocava sol d'ajudar la primera missa que deia el capellà donat a la casa, mossèn Joan Vall i Cortacans tot bondat, doncs el Valentí ja el sentia entrar a l'església estant jo a la sacristia, travessava pel passadís central, entrava al presbiteri obrint la barana que separava, així entrava a la sacristia, però tot aquest recorregut el feia fent un soroll que semblava que feia bellugar el terra, per contes jo ho feia sense fer gens de soroll, en pas petit, només es donaven conta de mí quan obria la porta de la sacristia.

Això el meu fer, va canviar aquell criteri que a mi em mortificava, d'anar a fer d'escolà pel que em donaven, el company d'escolà se'n donà compte i començà els seus gelos envers a mí, em retreia com i la manera de jugar al carrer, que si jugava amb nenes, que si feia i que si deia, es clar que jugava amb nenes i jugaven tots barrejats en aquella edat i en aquells anys que no eren ni de bon tros els d'ara, no havia malícia en cadascú de nosaltres.

Ma les feia totes i jo temoren ho aguantava tot, fins es ficava en el que feia i deia a l'estudi al col·legi de la Bonavista, que ell mai hi havia posat

els peus, no sé ell on hi anava a estudi, resultà que la filla del meu mestre el Sr. Aparici Jané i Vila l'hagueren d'operar d'apendicitis i ho feren a la clínica, al dia d'operar-la pel matí que ja hi era del dia abans demanà que se li portés la comunió, la germana vicaria ho comunicà al mossèn, dient que es tractava "de una buena chica" com efectivament així era, es deia Guadalupe, també era mestra nacional com el seu pare, en feia en una escola unitaria de nenes que hi havia al Poble Nou, en el nom d'escola "Pilar Primo de Rivera", aquesta mestra era molt lletja però dona molt creient i molt bona persona com el seu pare.

A la clínica quan s'havia de portar la comunió als malats, que no era un cas greu es feia pel matí acabada la missa, els escolans en aquestos casos no hi intervenien per res, el mossèn en els ornaments de la missa treia la sagrada forma del sagrari, l'escolà només havia la feina de posar-li el "pañó de hombros" una peça de seda brodada que cobria les espatlles i amb les mans amagava la capseta amb la comunió, marxava precedit de dues monges que portava cada una uns artístics fanalets el seu lloc era l'altar lateral de la mare de Déu de Lurdes, pel camí mossèn i monges anaven resant, no sabia que resaven però de gran vaig suposar que s'intercanviaven els res de salms.

Perquè el Valentí el meu company d'escolà es ficà en el que jo deia a l'escola, doncs jo en els meus companys vaig dir la filla del Sr. Jané l'han operada on jo hi faig d'escolà i ell d'això me'n feu força retret i burleta, per qui s'enterà del que feia i deia a l'escola, ben segur per el Salvador Oliveres i Closa, company d'escola i mateixa classe, aquells anys aquest vivia al carrer de sta. Clara la casa i família coneguda com a cal Guineue proper del domicili del Valentí.

Jo en temps de jugar a boles en tenia moltes i li vaig dir, mala cosa li vaig dir, ma les féu portar i entre missa de sis i de set en bon temps sortiem a la terrassa a jugar, me les va pendra totes, jugant i fen-ma trampes, no vaig guanyar ni una jugada.

La mare d'aquest xicot company d'escolà es deia Mundeta, vivien en una casa del carrer de san Maurici, casa que aquesta Mundeta n'era propietaria, era una família benestant del barri, a les fàbriques s'implanta el sistema de cobrar els punts, això fou una llei a nivell estatal, els

treballadors casats cobrava un tant per cent en concepte de punts, així com per cada fill que hagués a la família fins a una determinada edat, segons es deia molta gent anà a la fàbrica a treballar pels punts a cobrar.

Aquest sistema en els anys s'anà modificant i adaptant. La Mundeta la mare del meu company Valentí d'escolà també hi anà a treballar a la fàbrica, cosa que abans no feia, aquest cas fou molt comentà al barri, una gent com els de cal Jan Pastor, jo ho vaig sentir dir a casa i un dia en les nostres continues baralles no vaig poguer aguantar més i li vaig tirar a la cara, dient-li, la teva mare anar a treballar a cal Puig i Font per cobrar els punts.

Ell el company d'escolà tenia gelos de mí, però també en alguna cosa jo n'havia d'ell, el mossèn a la sagristia en un armari hi guardava les coses de doctrina i solia tindre algun llibre que sempre era de vides de sants, el Valentí sempre n'hi demanava que ni dongués un, tip de sentir-ho el mossèn sempre li donava i jo sempre i ja petitet m'agradava llegir, em quedava una cosa que no gosava dir però que pensava que jo també m'el merexia.

Alguns els havia llegit, el mossèn no tenia inconvenient que sobretot a l'hivern esperant la missa de set, havent acabat la de sis els llegís, avui aquells llibres els trobaria molt tronats, recordo d'un que hi havia el dibuix, es veu que una nena era tan jove que en aquells temps enrera, encara no podia combregar, però era tanta les ganes que en tenia que la sagrada forma s'escapà dels dits del capellà vers la noieta.

A l'estiu entre la missa i missa jugaven a la gran terrassa coberta que hi havia darrera la sagristia, s'hi accedia per una porta que per la sagristia es tancava a més de pany i clau en una barra de ferro, dessota la terrassa crec que hi havia els safarejos, des de la terrassa veiem els darreres de les cases veïnes, cal Bernat, cal Perramón, cal Balçallets o cal Germanets i altres més allunyades, el fons de la terrassa donava al jardí i també terra de cultiu de les monges, uns amples passadissos amb grava vorejaven jardí i camp, en un lloc de la paret que donava a la propietat veïna de cal Ribas o el floricultor alies Matoner, hi havia feta a la paret una capelleta amb la imatge de sant Josep, el lloc hi havia unes taules i cadires de ferro, per aquí acostumava a passar-s'hi les monges en els seus temps de recreació.

Una de les vegades de recreació de les monges, vaig sentir a la germana Victòria Izaguirre Bengoechea, monja molt agradable i alegre de caràcter que deia com fent una exclamació “Ay si me viera mi madre”.

A l'hivern, havíem d'esperar l'altra missa a la sagristia on hi estaven molt calents, havia calefacció, amb el company Valentí en aquelles estones allà a la sagristia ens barallaven, jo de naturalesa pacífic però arribava un moment que m'hi tornava, mai m'havia tocat el company però alguna vegada just anava, quan això succeia i feiem soroll entrava una monja, elles ho sentien, elles eren al departament on feien el rés i combregaven i oient la missa al costat de la sagristia, la monja que entrava ens deia “estaos quietos, no os peleis, ni hagais ruido”.

El meu company d'escolà va arribar el dia que plegà de fer d'escolà, havia complet els quatorze anys i es quedà a casa seva, casa de pagesos endemés el seu oncle solter Valentí era tractant d'animals i llavors entrà a substituir-lo d'escolà el meu germà Vicenç.

No recordo res de com anà l'entrada del meu germà per fer d'escolà, suposo que no hi hagué cap problema, doncs ja hi era jo, endemés era jo un bon minyó, un bon escolà, contents de mi el meu germà tingué ventatja, s'estalvia de sentir-se el que jo em vaig haver de sentir i que tant em va mortificar, allò de què com aquí enlloc et donaran tant.

En l'arribada del meu germà jo em treia el Valentí de sobre, ara era el meu germà en tantes coses diferent de mí, qui en tenia a mi sobre d'ell, així com jo vaig ésser per inclinació un escolà amb vocació, això no és podia dir del meu germà, aquest entrà a fer d'escolà imposat per a casa meva, igual que jo però d'una manera diferent, a casa veien les deu pessetes els dos duros cada mes per cada un i endemés l'esmorzar.

El meu germà tot el temps de fer d'escolà li fou un sacrifici, d'entrada era molt dormilega, això de llevar-se abans de les sis del matí i cada dia, l'havien de vestir adormit, es donava cops a la paret, deia que és mataria, els primers temps pensava que no ho resistiria, durant la missa gemegava com si tremolés, poc a poc s'hi anà adaptant, però mai del tot, quan jo ho vaig deixar de fer d'escolà al cap de dos o tres mesos ho deixà ell.

Així com en el Valentí feiem una setmana ell, una setmana jo d'ajudar la primera missa de sis que celebrava Mn. Joan Vall i Cortacans, el meu germà hi hagué d'anar cada dia, el perquè era que jo treballava.

A casa anaven justos de diners, eren tres que treballaven els pares i la tieta i tres que no, el meu germà, jo i l'iaia, en un temps que els jornals dels que treballaven eren molt baixos, la mare feia un temps que havia demanat feina per a mí a cal Pusó a fer de canoner, cal Pusó era una fabriqueta de pocs telers, els justos que cabien en els baixos de la casa, en aquell temps el número 34 del carrer de sant Llorenç de Brindis.

El propietari Pere Pusó i Rubinat s'havia associat en uns altres, crec de Barcelona, acabaven d'inagurar una fàbrica de nova planta, gran i espaiosa al carrer de sant Maurici.

A cal Pusó a la nova fàbrica a més de portaria els telers que ja hi havia a la fabriqueta del carrer de sant Llorenç, n'hi portaren de nous, com també una nova i moderna màquina de fer canons, composta de deu pues i es clar necessitaven un canoner, hi van pensar amb mí, tota vegada que la mare els hi havia demanat feina, un bon dia en arribar al migdia del col·legi de la Bonavista, em digueren a casa que m'havien vingut a buscar a cal Pusó per anar-hi a treballar de canoner, jo sense pensar-m'hi gens, aquella tarda ja hi vaig anar, vaig deixar alegrement e inconcienment d'anar a estudi, i tot amb gran complaença dels de casa.

Havia un problema per anar a treballar, era per l'horari, incompatible per fer d'escolà, jo no volia deixar d'anar a fer d'escolà, fins i tot plorava, els primers temps de fer d'escolà, tot el temps que em vaig fer amb el Valentí la missa conventual la de la casa era a les vuit del matí, a cal Pusó es posaven a treballar a les set.

La mare anà a parlar-ne amb la superiora la "madre" Puig,, aquesta li digué que això de la missa a les vuit no els anava a elles les monges bé, que a primers d'any la passarien a les set, que a les vuit per les monges dedicades a la clínica que eren les més els suposava començar la dedicació massa tard.

La mare també anà a cal Pusó, aquí hi hagué un arranament, fou que jo aniria a treballar a les sis, aquella hora ja començava a treballar l'Hipòlit per a tothom el Polit el germà del Pere Pusó, home nascut mut, que vivia amb el seu germà i la cunyada, Maria Remei Novau i Casasayas i els nebots, la Llucieta, la Maria i el Joan Antón, així va ser, a les sis jo era a la fàbrica, engegava la màquina i deixava els canons o la trama com en deien ja feta, per a quan arribessin les treballadores, mai els faltà els canons.

Parlant d'aquest home mut Hipolit Pusó i Rubinat per a tothom el Polit, la mare m'havia dit més d'una vegada i com d'una cosa molt assenyada, que el Polit sembla que s'enamorés d'una noia, quan se'n adonà la seva mare la Llúcia, dona que jo no vaig conèixer mai, va fer tots els possibles i impossibles per no tirar endavant, tot això la mare m'ho deia en una boca molt grossa de gran capteniment per par de la mare del mut, com ha canviat la mentalitat per sort avui dia

Fent d'escolà i canoner coincidí amb la temporada de restriccions, això feia que s'havia d'anar a treballar les hores autoritzades que donaven llum, i hagué uns pocs dies, molt pocs que l'horari fou de les onze del vespre a les set del matí, fins a les dues encara s'aguantava, però més avall es feia a mí i a tots pesat, aquestos dies també vaig anar a ajudar missa, això sense anar a dormir, el mossèn em digué, Lluís aquesta gent et mataram.

No haguera sigut més humà que m'hagués dit, havent-hi el meu germà el Vicenç d'escolà, és millor que tu et quedis a casa a dormir, però no, estic segur que d'enterar-se'n la superiora la Gna. Puig, aquesta no m'haguera permès que sense anar a dormir anés a ajudar missa, quan hi havia el germà.

Aquest temps de restriccions de llum a la clínica els anava molt malament, un dia la superiora "madre Puig" en parlava amb el mossèn Pujol, li deia que un dia hagueren de canviar un malalt de pis, fou per operar-lo ho després de l'operació i sense llum, tampoc no funcionà l'ascensor i les germanes li deia l'hagueren de transportar amb llitera, la conversa venia perquè explicava al mossèn que en atenció a ser un centre hospitalari i que necessitaven el llum sobretot per les operacions, havien demanat que se'ls concedís no quedar afectats per la restricció.

Recordo d'aquesta conversa que deia la superiora al mossèn, la gent diran les monges, elles si que els donen llum, recordo que ho deia amb un cert emfasi, se'ls concedí, tingueren llum i amb la clínica part del veïnatge que hi anava conectat, també ho sol·licitaren el sanatori de sant Joan de Déu, aquestos només un dia a la setmana la tarda que feien operacions, crec que era el dimarts.

Ja som doncs els dos germans fent d'escolà, però ben diferents un de l'altre, seria el darrer sant Josep que feia d'escolà el Valentí, a la funció de la tarda pujaren a la teulada al campanar, per arribar-hi havien d'anar al segon pis ens ficaven a una habitació on hi havia una porta, oberta aquesta ja erem a sobre de l'església i sota teulada on hi havia tot de coses trastes i una mica curvats arribavem a una porteta que donava al campanar des d'allà repicavem amb la única campana.

Des del campanar veien tot el carrer i l'explanada del davant, avui església i Mutuam, a cal Martí de la llet, la primera casa del carrer Era Huguet, en un pedrís que hi havia davant del portal de l'entrada hi havia el meu germà i futur escolà, jo bé que el cridava perquè vingués a funció però ell si negà en rodó, el Valentí em deia, aquest és qui a de venir a sustituir-me.

Al campanar a tocar la campana no només hi pujavem el dia de sant Josep, també ho feiem el dia de la llum el 21 de febrer, Mn. Joan Vall ens hi feia pujar a les deu d'aquest dia a repicar l'arribada de la Llum misteriosa, també aquest capellà ens feia anar cada any a Sta. Clara a dir a les monges des el torn que el dia de la llum es recordessin de tocar la campana, des de dalt del campanar de les josefines veien el gran camp de les Salesses i més d'una vegada veien les monges de clausura, entre elles hi havia les postulantes, vestides de negra amb unes amples faldilles que els arribaven a mitja cama i al cap hi portaven amb els cabells fets unes trenes, es veien molt rares.

Un any anant al campanar a tocar la campana jo sol, a aquella habitació del segon pis que donava damunt l'església, vaig tenir una estoneta de conversa amb la germana organista, que no feia molt que havia arribat del noviciat, era molt jove, encara li faltava per la professió solemne, es deia Aurora López i Ochandiana de Vitoria (Alava), jo li vaig explicar el perquè

de tocar la campana aquell dia i el perquè de la festa de la llum, vaig suposar que aquell moment massa feina no devia tenir aquella monja.

Un any el primer dia de l'any era festa grossa, l'altar estava ben guarnit com sempre ho era, per les solemnitats hi havia molts ciris que tots s'havien d'encendra, però n'hi havia uns d'un costat de l'altar que per més que hi acostés la canya no hi havia manera d'encendre'ls, la missa ja era començada i jo encara amb la canya posada al capdamunt del ciri i ciris i no havia manera, al costat del mossèn que celebrava.

La raó que aquells ciris no s'encenien era que el ble que havia de sortir per damunt del mig de la cera del ciri potser cosa d'un centímetre, en aquells ciris no sobresortia, estava ben arranat, era culpa de la vicaria la Gna. Cristina Boadella i Garrós, jo havia d'intentar-ho, vaig entrar a la sagristia en la canya i en aquestes que entra la superiora la "madre" Puig i em diu, prou de fer els ninots, que es quedin sense encendra, cal dir que la superiora aquell dia com tota la comunitat eren dalt al cor, era festa grossa amb molt de cants.

Acabada la missa de vuit, doncs quan acabava la missa de set la conventual el mossèn es posava al confessional, nosaltres els escolans hi anàvem una mica abans de les vuit hi feiem un truc al confessional, el mossèn sabia que havia d'acabar de confessar, aquell dia primer d'any, acabada la última missa de les vuit el mossèn i escolans encara erem a la sagristia que entrà la superiora per desitjar un bon any al mossèn, igualment ho desitjà el mossèn a la superiora i aquesta li contestà, no ho sé pas, ja l'hem començat malament amb els ciris de l'altar, hem hagut de celebrar la missa només amb la meitat de ciris encesos.

La canya d'encendra els ciris era molt bonica, tota de metall, a la clínica tot ho tenien bonic, era casa rica, al capdamunt de la canya amb la forma d'una petita paperina com un dipòsit on la sagristana hi posava un líquid, no sé quin, potser benzina, això feia que el ble que en sortia sempre estigués humit, l'escolà només hi havia d'apuntar-hi un mistro hi tot funcionava.

Del noviciat de les monges llavors a Girona, arribaren dues monges joves, una d'elles anà de sagristana, ajudant a la vicària que en realitat era la sagristana major, aquesta monja nova de nom Angeles Ceballos i

Hoyuela, crec que era de Cantabria de Barruera (Santander), al noviciat es veu que ja feia de sagristana, Mn. Joan Vall em feu notar el modo que havia disposat els ornaments per celebrar la missa, d'una manera diferenta de com es feia fins llavors, una manera molt més bonica, em digué Mn. Vall, segurament que a Girona al noviciat ja devia fer de sagristana.

Aquesta monja la Gna. o (Hermana) Angeles no conexia el sistema de la canya d'encendra els ciris, el dia que les dues la vicària i la nova per primera vegada de sagristana ho deixaren tot net i ben arranjat, la vicària li digué a la nova (Hna) Angeles si havia omplert el petit diposit de la canya d'encendra els ciris, la nova monja li digué d'esma que si, no sé si fou el dia següent o uns dies més tard que quan vaig anar per encendra el ble de la canya aquest no s'encenia per més llumins que hi posés.

Vaig entrar a la sagristia que ja hi havia les dues monges, la vicària digué a la nova Hna. Angeles, que no va posar? i aquesta li contestà (yo que sabia). La vicària li va dir que li va contestar que si, que ja ho havia fet, res, van correr a omplir la canya, es va encendra el ble i vaig poguer encendra els ciris.

Aquesta anècdota de la canya i el ble després de molts anys, vaig tornar a veure a la (Hermana Angeles) li vaig recordar i em digué que ella també se'n recordava.

L'altre festa grossa cronològicament era per sant Josep patró de l'Institut de les filles de sant Josep o josefines, el tenien per el seu pare espiritual, pertany el dia del sant era festa grossa a la casa, abans d'arribar aquest 19 de març ja feia unes setmanes que es preparaven en l'exercici dels set diumenges de sant Josep, durant la missa resaven les oracions adients i cantaven " Por vuestro gozo por tu dolor que yo me salve i viva el señor".

La meva mare tenia molta devoció a sant Josep, cada any feia els set diumenges i m'explicava que d'abans de la guerra ja anava a les josefines quan llavors en la proximitat de l'església dels caputxins la gent anava a la església dels frares i molt poca a la de les josefines, tant era així, que les monges ocupaven tot un lateral de l'església.

Els primers anys per la festa de sant Josep m'atabalava una mica, un dia em parlava amb la mare de la festa de sant Josep i li deia, ja voldria que fos passada, a mesura que em vaig anar fent gran, vaig pensar que no n'havia per tant, a la fi i al cap, no deixava de ser una missa com les altres però en més cants i ciris.

A banda i banda de l'altar hi havia dues boniques artístiques i sóbries tauletes, la de la dreta de l'epistola sempre hi havia el necessari per celebrar la missa, les canadelles, el gerro amb un platet per lavatori de les mans del capellà, l'espelmatoria i la campaneta que tocaven al sanctus i a la consagració, la taula del costat de l'evangeli, mai hi havia vist res.

El dia de sant Josep si tot l'any feia goig l'altar en flors i ciris, molt més aquest dia, aquestes dues taules laterals era l'únic dia de l'any que hi havia col·locats uns grossos i molt bonics canelobres en molts braços i cada un era un ciri a encendra, també cada canelobre tenia un bon peu per sostindre's.

Aquest dia de sant Josep aquesta taula no ens servia per posar-hi el necessari per la missa, aquest dia això estava en un prestatge de marbre al costat de l'altar, darrera de la taula i aquell dia canelobre, aquest prestatge que hi posaven el necessari de la missa, normalment hi havia la capsa de llumins per encendra els ciris i la canya apoiada per encendre'ls.

No cal dir que el mossèn aquest dia portava la millor alba i casulla de les anomenades de guitarra, havien de tenir molta cura que l'alba pel darrera li quedés ben posada, en el cenyidor que es posava el mossèn i que li subjectava l'estola, això feia que li pogués quedar l'alba mal posada, cal tenir en compte que l'alba aquell temps era en bona part feta de punta, una vegada la superiora la Gna. Puig ens va renyar perquè no haviem tingut cura d'arranjar-li l'alba i aquesta li quedava pel darrera com un pengim-penjam, no era el dia de sant Josep, només haguera faltat.

Nosaltres els escolans, aquest dia també anavem més mudats, no portavem la sotana negra de cada dia, aquest dia portavem una sotana de color morat com el vestit de sant Josep, també el roquet que era blanc no era el mateix dels altres dies, entre el coll i espatlla portaven una peça de

color morat que ens quedava subjecte en un cordillet com d'un llaç escorredor.

Havia doble de ciris, havia de sortir una mica abans, doncs a més dels de l'altar que ja n'hi havia més, s'hi afegien els dels dos canelobres, la missa era igual el mossèn la deia com els altres dies, però tot era diferent, aquest dia el mossèn feia servir el calze de la seva primera missa, un calze molt bonic, tot en or.

També eren diferents les canadelles, aquest dia eren molt maques de vidre blanc amb dibuixos al·lusius a l'eucaristia, però molt poc pràctiques, eren força altes, només s'aguantaven per unes petites peçes que de la safata es ficaven al fons de cada canadella, s'havia de tenir molta cura en agafar-les, posava el dit gros de cada mà al petit peu de la canadella, val a dir que a nosaltres els escolans mai se'ns trenca cap.

Fou un capellà destraler de nom Esteve Montañà del mas Besora del Solsonés i beneficiat de la Seu, que celebrant a una festa senyalada des l'altar i donà un cop de colze, anà pel terra una canadella i en trencà el vidre, aquest capellà a la sagristia digué, aquesta ja no es trencarà més, era molt barruer, no sé el perquè aquest capellà algunes poques vegades venia a celebrar, recordo que la Gna. Puig parlant amb el mossèn i dient-li aquest que vindria mossèn Montañà la superiora digué, ui, ja anirem tard, es veu que no conexia la puntualitat.

Continuant amb la missa del dia de sant Josep que tot era més bonic aquell dia, també ho era la gerra i platet pel lavatori del mossèn, com l'espalmatoria i la campana, aquesta era molt grossa i tota rodona, diria potser una mica exagerada, un dia la superiora em renyà, perquè en aquesta campana feia durar massa els tres tocs del sanctus, quasi arribaven a la consagració, cal dir que tenia raó la superiora "la madre Puig" així tothom l'anomenava, començant per les monges.

Aquest dia de sant Josep a la missa conventual de la set el mossèn predicava, quan començava el sermó es treia el maniple, els escolans ens anavem a la sagristia, escoltaven el sermó, el precís acabar tornaven a sortir, recordo d'un any que comencà el sermó en castellà com sempre, les monges la majoria eren de parla castellana, el mossèn deia que "san José era el santo del silencio". En les solemnitats per atansar-se a combregar els fidels, enlloc de fer-ho a la barana que tancava el presbiteri, la barana

aquest dia era oberta i al seu lloc s'hi posava un agenollador de fusta tot encoixonat al dalt on el fidel agenollat rebia la comunió, hi havia a tot el llarg una bonica i fina peça de roba amb brodats al·lusius al sagrament.

Acabada la missa com cada dia havíem d'anar a esmorzar, el dia de sant Josep també era diferent, no recordo amb què, potser enlloc del panet hi havia un tall de coca, no ho recordo, el mossèn se'n anava al confessorari fins a esperar la missa de vuit.

Més d'una vegada en acabar la missa del diumenge, després que havíem apagat els ciris en veure'ns el mossèn tant decidits marxar a esmorzar després d'haver combregat durant la missa ens deia que ens esperessim una mica, però nosaltres tan bon punt el mossèn marxava cap al confessorari, corrents a esmorzar, el mateix feien les monges, fins potser començaven a esmorzar primer que nosaltres.

La festa religiosa pel matí s'havia acabat a la clínica, però en quedava una altre, la de les monges josefines de la casa o convent de sant Miquel, en les grans festes també ens hi feien anar, el dia de sant Josep a la molt bonica capella de la casa de sant Miquel a mig matí crec a les deu, hi havia ofici amb tres capellans.

Un any pels voltants de sant Josep la superiora de sant Miquel la Gna. Babila Urquzu Sánchez, que abans havia sigut superiora a la clínica i que la substituï la Gna. Puig, però la "madre Babila" diàriament anava a la clínica, doncs poc abans de la festa de sant Josep parlava amb Mn. Pujol al passadís que des de l'església conduïa al departament de resos i d'oïr la missa la comunitat, parlaven amb el mossèn sobre la festa de sant Josep a celebrar a sant Miquel, en aquestes que passem nosaltres els escolans el meu germà i jo, la Gna. Babila digué al mossèn " y estos también" i afegí "todo el cabildo" que feu esclatar una rialla al mossèn.

Doncs bé el dia de sant Josep a mig matí cap a sant Miquel a fer d'escolans a l'ofici, durant aquest s'havia de canviar de lloc el faristol, no sabia mai quan tocava de canviar-lo, fins que els capellans em feien una senyal, recordo que el capellà cantava en llatí i començava dient "fratres", a la bonica capella de sant Miquel a part de les monges a l'ofici també hi havia les senyores que vivien a la clínica i altre gent però no molta.

A la sagristia d'aquesta capella que no era molt gran, un any el dia de sant Josep hi tenien la relíquia del sant que a l'acabar l'ofici donaven a besar, la vicaria de la casa i que també i feia de sagristana, agafant la relíquia digué tot besant-la, "ay mi padre".

Per la tarda a l'església de la clínica, reunides les dues comunitats, havia funció solemne, exposició del santíssim, rés del rosari, cant del trisagi a la santíssima Trinitat, breu exercici de sant Josep i tot seguit el sermó, cada any era un predicador diferent, predominant un jesuïta.

Un any el predicador fou Mn. Genís Padrós i Pladevall, vicari de la Seu, recordo que començà el sermó dient "yo no sé, però si que sé", no recordo res més, un altre any que recordo que ho fou un capellà de Barcelona, el Dr. Cipriano Montserrat i Sabadell, nebot del capellà de la casa de sant Miquel Mn. Narcís Sabadell i Ristol oncle i nebot, bastant abans de la funció religiosa s'estaven sentats a la terrassa, el nebot llegia a l'oncle més que un llibre potser un manuscrit, recordo que de tant en tant l'oncle en el cap assentint deia a, sí, sí, d'aquest predicador només recordo que al començar ja a dalt la trona, fent genuflexió digué "con vuestra licencia, soberano Señor sacramentado"

Cada any en la solemne reserva i així ho deia el programa, actuava l'arxiprest de la Seu el Molt Il·lustre Valentí Gibert i Mensa, s'acabava la funció religiosa amb la veneració de la relíquia del sant.

Aquella tarda capvespre que predicà el Dr. C. Montserrat, a la sagristia es reuniren els dos capellans de la casa, Mn. J. Pujol i J. Vall, i el rector de la Seu les (madres) Puig i Bálbina i nosaltres els dos escolans, segur no gaire lluny la vicaria i la Gna. Angeles.

Comentaven sobre el predicador, el rector de la Seu deia que era (buen teólogo), crec que fou la superiora de sant Miquel que digué, que havia llegit d'ell un llibre "Catecismo mariano", la Gna. Puig i Mn. V. Gibert comentaren sobre la custòdia que el dia de sant Josep era l'únic dia que la treien, era una custòdia molt diferent de la que normalment feien servir, era d'estil gòtic, la Gna. Puig digué que era un regal d'un tal Mn. Vilatimó,

algú digué, si era d'or i el rector de la Seu digué que no ho creia, de ser d'or no pesaria tant.

Aquella tarda vaig passar la safata, el rector de la Seu seguia la funció al lloc reservat a les monges, aquestes eren a dalt al cor, a més del rector també hi havia altre gent, doncs aquell dia el que era l'església quedava tota plena, Mn. Gibert tirà una pesseta a la safata, l'altre gent només acostumava a tirar-hi calderilla, la superiora la Gna. Puig donà a mi i al meu germà cinc pessetes, deu pessetes que portarem a casa, aquells anys, Déu n'hi do.

L'altre festa que venia i segons la pasqua era immediata a sant Josep era la setmana santa, les misses d'aquesta setmana anteriors al dijous i divendres i havia dos dels tres dies que l'evangeli era molt llarg, el capellà llegia tot el relat de la passió i tot en llatí, és feia pesat.

El monument era sobri, al formava una escala de fusta macissa, donava la volta a l'altar, a banda i banda de la també macissa barana ciris, al baix, donant al terra del centre de l'altat hi havia un relleu d'un color blanc gens estrident que representava la sepultura de Jesús, amb la inscripció Josep d'Arimatea.

Les monges no els hi agradava que la gent els hi portés ciris, com hi havia costum, preferien que tots els ciris fossin iguals, per aquesta raó, dies abans anaven per les cases a demanar diners per la cera del monument, la gent al temps que els donaven cèntims els deien, guardeu-nos un tros de ciri, un any les monges anaren a cal Viola un llauner que hi havia a la plaça de sant Bartumeu, el cognom d'aquesta família era Carrió, però coneguts de sempre per els Viola, sempre a pidolar hi anaven dues monges catalanes, una la Gna. Rosa Gassó i Pujol del Tarragonés i l'altre la manresana Lluïsa Rubiralta i Guitart.

La dona del llauner Viola els donà vint-i-cinc cèntims, el que era igual a un ral en aquell temps, i com feia tothom els digué, guardin un tros de ciri, una d'aquestes dues monges li digué, en vint-i-cinc cèntims que vol que li donguem, la gent en el tros de ciri que sobrava del monument l'encenien el dia d'un fort temporal, ho havia vist a fer més d'una vegada a casa.

El dijous sant aquells anys es feia en totes les esglésies pel matí, la gent deia de la missa d'aquest dia posar al bon Jesús al monument, el sagrari que durant l'any era a l'altar major, aquest dia era en un quarto de mals endreços que hi havia just al passadís que des de l'església per una porta conduïa al departament de resos i d'oïr missa les monges, el sagrari era damunt d'una tauleta, les monges abans de començar la cerimònia i combregaven, tot seguit amb les mans juntes, totes recollides anaven a dalt al cor.

La missa o més ben dit l'ofici perquè era de tres capellans, era a l'únic altar lateral que hi havia i que era una reproducció de la gruta de Lourdes, amb la imatge de la mare de Déu i la Bernadeta, aquell dia l'església ja d'ella mateixa no molt gran, encara quedava més petita, havien de treure uns quants bancs per poguer fer degudament les cerimònies del dijous i divendres.

La missa de tres capellans endemés dels dos de la casa venia a ajudar-los el Dr. Josep Grifé i Puigdemívol, capellà nascut a Síria que tenia molt bona veu per cantar, aquest capellà era una mica especial, el primer dia que et veia, posava les seves mans una a cada galta teva i et demanava on anaves a col·legi, en el meu cas i el del meu germà li havien de dir a la Bonavista o al Tossal del Coro, que és on anava jo pels vespres quan ja treballava.

Aquest capellà era professor de l'Institut de no sé de què, i només li agradaven els nois que anaven a l'Institut, quan el trobava pel carrer i com que nosaltres els dies feiners anaven amb espadenyes no ens conexia, no et deia res, quan a mi em conexia sobradament, quan l'interessava per alguna cosa et conexia, me n'havia donat proves.

La missa del dijous sant era un ofici dels d'abans, només a l'acabar la missa s'havia de dur el santíssim al monument, fins s'havia de fer una petita processó, el celebrant principal era el capellà de la casa Mn. Pujol, l'encarregat de pujar l'escala del monument i deixar el santíssim al sagrari però no de tancar-lo, es veu que per aquest comés havia de fer-ho descalç, era un home molt obés, l'havien d'ajudar a treure les sabates, més aviat unes botes i ajudar-lo altre cop a posar-les.

Un any per la petita processó que es feia, jo repartia els ciris amb tres o quatre homes que hi havia, el demés tot dones, aquesta missa era a les set del matí, entre els pocs homes que hi havia i a qui vaig donar-li un ciri, era un home del carrer de Sta. Clara, home molt vell, conegut pel Porta, l era el seu cognom Pere Porta i Pujol, quan li vaig donar el ciri, em digué, en veu una mica alta, doncs sordeja-va, això feia que parlés una mica alt. I perquè d'aquest ciri?

Li vaig dir que el ciri era per la processó, ell em digué, processó i on pel carrer, al voltant d'aquest home hi havia les noies donades a la clínica, entre les que recordo la (Paquita) Francisca Campodarde González i la (Nita) Ana Marquez Molina, ambdues a la cuina de la Clínica, també la Pilar Brugué Ventura i potser una tal Dolores, aquestes dues al servei de la Clínica i una de Santpedor de cognom Plaixats, aquesta l'havien operat, estava convalacent, totes en sentir aquell home ciri a la mà, no s'aguantaven el riure que els durà fins acabada la cerimònia.

Hagué processó que no passà de mitja dotzena de passes del mateix lloc de la cerimònia, el mossèn pujà dalt del monument i deixà el santíssim al sagrari, a baix tots agenollats, jo amb l'incenser, al meu germà en l'artística arqueta dels encens, el mossèn incensà, mentre les monges dalt al cor cantaven em penso el Pange Lingua.

Un dels altres dos capellans pujava les escales del monument, tancava les dues portetes del sagrari, la claueta anava en una cadeneta semblava d'or que le donava al celebrant principal Mn. Pujol, aquest trets els ornaments de la cerimònia a la sagristia es penjava al coll la claueta i posava un posat més seriós dels altres dies.

Cal dir que abans de retirar-se els celebrants a la sagristia els escolans ja havíem encés tots els ciris, si bé alguns ens hi ajudava alguna monja, nosaltres els escolans acabat tot, escales avall a esmorzar, degut al desnivell del carrer la cuina era als baixos a mitja escala en un replà la campana del convent, aquells dies dijous i divendres la corda de la campana lligada força enlaire, al terra a tall de campana una matraca de matar jueus.

El divendres sant la cerimònia litúrgica també era de tres capellans, aquell capellà de fora Dr. Josep Grifé s'hi podia lluir en la seva veu, quan cantaven el

recit de la Passió, Mn. Pujol com a celebrant principal feia de Jesús, Mn. Vall de Pilat i l'altre capellà Dr. Grifé de poble, amb la seva sonora veu, cantava molt bé, allò de "respondit Pilatus".

Tota la cerimònia del divendres era molt sòbria, d'entrada els capellans portaven les casulles de color negre, així sortien de la sagristia, arribaven a l'altar i s'estiraven al terra, cadascun en un coixí per descansar-hi la cara, a l'altar els ciris estaven apagats, fins aquell dia la cera dels ciris no era blanca sinó d'un color focs, tampoc a l'altar no hi havia posades les tovalles.

Els escolans mentre els tres capellans estaven postrats al terra, nosaltres havíem d'encendra els ciris i posar les tovalles, aquestes es trobaven ben plegades damunt d'un tamboret en un racó de l'altar, nosaltres escolans prou que ens afanyaven però hi havia el capellà foraster Dr. Grifé que aixecava el cap i ens deia, que feu, encara no esteu, a mi sentir això em donava una molt rara impressió i concepte d'aquest capellà.

Amb aquesta cerimònia del divendres sant hi havia l'adoració de la creu, primer ho feien els capellans després nosaltres, tot seguit les monges i els fidels, les monges ho feien agenollades feien abans d'arribar a l'adoració de la creu unes genuflexions, un any abans de començar la cerimònia entrà la Gna. Vicaria a la sagristia i digué a Mn. Pujol, si això de l'adoració de la creu ho podien fer sense haver d'agenollar-se, doncs ella concretament no sé que digué que l'havia passat al dia anterior i li feien mal els genolls, el mossèn li digué cap problema, jo vaig pensar que no n'hi havia per tant, llavors que jo devia tenir entre dotze o tretze anys.

La cerimònia acabava treient el santíssim del monument i apagar tots els ciris que romanien encesos abans ja de la litúrgia, així acabava el matí del divendres sant, capellans i escolans cap a la sagristia.

Hagué un any que a la sagristia ens emportarem els escolans el meu germà i jo un bon ensurt que feliçment acabà tot bé.

Una bona dona veïna del carrer de Sant Llorenç de Brindis, Montserrat Solé Padró, vidua ens feu un encarrec, ens donà una petita bosseta de roba que no sé que contenia al dins, poca cosa, i ens digué si durant l'estada del bon

Jesús al monument li podem posar aquella petita bosseta al més aproc possible del sagrari.

No hagué problema, per la sagristia podem accedir sota l'altar i en el monument gairebé just dessota mateix on hi havia col·locat el sagrari, allà hi vaig deixar el petit encarrec de la bona Montserrat de cal Buenas, motiu del seu germà el Ciscu perquè a tothom des de el camp saludava aixecat la mà dien "Buenas".

Aquest petit departament dessota l'altar on havia la gran fornícula que sostenia la bonica i barroca talla de la Sagrada Família, endemés també hi havia l'artístic tabernacle per l'exposició del santíssim la custodia per les festes. entre un petit requadre que feia la paret, nosaltres els escolans i tenien els penjadors de les sotanes, aquest petit departament hi havia una porta que sempre havíem vist oberta, mai tancada amb clau

Però aquell matí de divendres sant la porta era tancada i amb clau, el meu germà i jo d'escolans ens traguérem els roquets els plegarem com cada dia i els deixarem damunt una cadira com sempre, mentre tot descordant-nos la sotana anarem a penjar-la al petit quartet, però ai, aquell dia la porta era tancada i el més greu ningú sabia on era la clau i sobretot jo amb el compromís de l'encarrec de la Montserrat, doncs el diumenge dia de tornar a fer d'escolà del que havia sigut monument no hi havia absolutamen res.

La (Hna) vicaria tipa que li demanessim la clau i ella no sabia res, ens digué, "que más da, dejad las sotanas en un rincon, hasta que salga la llave, que se yo", però el nostre problema no era la clau, tant se'ns feia deixar les sotanes en un lloc com altre.

Providencialment arribà una mica esverada l'auxiliar de sagristana la Gna. Angeles amb la clau a la mà, la vicària feu un gest amb el cap digué "ya ha salido la llave" la Gna. Angeles obrí la porta i nosaltres cap dins, el primer que vaig fer va ésser treure aquell petit paquetet, no recordo si el mateix dia o l'endemà el donarem a la Montserrat i aquesta suposo no ho recordo ens ho devia recompensar en algun cèntimet, era molt bona dona

Acabat l'ensurt cap a esmorzar, aquell dia era de dejuni i abstinència, l'esmorzar consistia només en el vol de llet de cada dia i un tros de pa sol,

sense pertany la xocolata desfeta i el plàtam, sortiem amb la panxa ben buida, notava que quelcom em faltava.

El dissabte que en aquells anys era de glòria a l'església de les josefines no hi havia res, era l'únic dia de l'any que el mossèn feia festa, es podia quedar el llit, algunes vegades ens deia que quan sentia el despertador per ganes l'haguera llançat, el matí d'aquest dia recordo que anava a buscar el palmó a les Germanetes que pel rams ens donaven a la clínica però que no volien per el seu monument.

El diumenge Pasqua de Resurrecció l'inefable Mn. Vall entrava a la sagristia i deia tres o quatre vegades seguides, a ressucitat, a ressucitat, ho deia tot content, l'altar era ple de flors i les monges dalt al cor vinga a cantar durant la missa.

L'altre festa que venia cronològicament era la novena de la Divina Pastora amb la festa el diumenge conegut com el diumenge del bon pastor, aquesta festa era del carrer més que de les monges, aquestes només deixaven l'església, abans de la guerra la imatge de la Divina Pastora era i és celebrava a l'església de sant Bartumeu, antiga església dels caputxins, la imatge fou cremada els primers dies de la revolució amb gran sentiment i impotència del veïnat, l'església fou enderrocada.

La novena començava el dissabte que seguia al dissabte de glòria i acabava el diumenge passats els vuit dies, els escolans hi havia d'anar cada dia a tocar la campana, encendra els ciris, acompanyar el predicador a peu de la trona, primer Mn. Pujol començava resant el rosari i fent l'exercici de la novena, al final de tot sortiem amb Mn. Vall a resar la Angelus.

La meva mare sempre em deia i recordava els seus temps de novena, deia que això que ara feia Mn. Vall de acabar resant la angelus, abans de la guerra i a sant Bartumeus ho feia un capellà conegut per Mn. Jaume Tanyà i Gregori que deia que era papissot, aquest humil capellà fou assassinat al cementiri de sant Fruictós els primeres dies de revolució, encara no s'havia tret la sotana quan el detingueren, també la mare recordava els seus temps d'infantesa que es cantava l'himne de la Divina Pastora que deia, Pietat Divina Pastora/ jo em sóc l'ovella perduda/ ella deia que la canalla en lloc de dir ovella perduda, deien ovella peluda.

El diumenge de la festa a les vuit hi havia la missa de comunió la deia i hi predicava Mn. Pujol, recordo que un any deia, ella és la que ens guarda de les nostres passions, a mig matí a les onze i havia l'ofici de tres capellans, l'oficiant principal acostumava ser-ho un frare caputxí, per la tarda i havia el solemne final de la novena.

Durant els dies de la novena la imatge de la Sagrada Família que presidia l'altar era tapada en un molt bonic domàs, l'altar era presidit per la imatge de la Divina Pastora el diumenge de la festa i darrer de la novena del gaitó que portava la Divina Pastora em baixava una ampla cinta blava que unes nenes vestides amb vestits blancs de comunió donaven a besar als fidels, en aquestes nenes hi intervenien les monges.

Tots els cants de la novena i intervenien dalt al cor homes de la barriada, homes grans que ja hi havia intervingut abans de la guerra, durant la novena les monges pel matí obrien els finestrals de l'església situats a dalt al cor i façana que donava al carrer, les monges es queixaven que el seu cor feia olor a tabac.

D'aquest temps d'escolà i novena, només recordo dos predicadors els dos frares caputxins, un el P. Antoni Mª de Barcelona, deient d'ell que era molt savi, potser massa pels fidels de la novena, el seu novenari fou un xic accidentat, recordo d'un dia no sé que digué del regne mineral i animal, hagué dissimulades rialles, a més un dia no comparagué, no sé exactament que li passà penso en ple carrer, aquell dia Mn. Bosch el substituí, recordo que ja dalt la trona digué excusant el P. Antón, continuant amb el seu tema.

El dia següent tampoc vingué al seu lloc vingué el pare Roderic de Manresa que n'era el guardià dels caputxins, a la sagristia digué que havia vist que el P. Antón no estava encara massa bé i que ell li digué, si us sembla avui hi aniré jo, aquest com a manresà quan sentí cantar es posà content, recordo que digué, això és que ja es cantava els meus temps, crec que a més de manresà era escodinaire.

L'endemà i darrer dia de la novena comparagué el predicador, feu un bon sermó, es situà a nivell dels fidels que l'escoltaven, si bé dalt la trona

hagué d'aixecar veu, dient “ ja comencem” algú o alguns havien començat a riure.

L'altre predicador que recordo bé, fou el també caputxi Pare David de Pinell, a la sagristia quasi cada dia tenia conversa amb Mn. Pujol, fins aquest ens comentà als escolans que havia explicat coses molt maques, amb Mn. Pujol es devien conèixer del seminari de Solsona, aquest David de Pinell entrà a l'ordre caputxina essent ja capellà, havia sigut rector de Gisclarent, d'aquest se'n explicaven moltes facècies, anà a les missions caputxines en algun país de l'Amèrica central, no he sapigut mai, si hi anà per vocació o per obediència d'allò de treu-re-se'l de damunt. Fou caputxí però sempre es considerà capellà, de la novena recordo que digué que de la parròquia de sant Pere màrtir no sé quants milionaris hi vivien, això amb referència als dos temples parroquials que es construïen a Manresa i a les seves dificultats econòmiques, com a predicador de la novena agradà.

L'altre festa que venia a continuació era el mes de Maria el mes de maig, dedicat a la mare de Déu, l'exercici es feia durant la missa conventual a les set, durant tot el mes, presidia l'altar una monumental imatge de la Inmaculada, aquest mes l'altar estava sempre en flors que renovaven constanment, així com els ciris, aquestos cada vegada amb una posició diferent, a vegades simulant la lletra M.

El dia fort del mes de maig era el diumenge més immediat al darrer dia del mes, aquest diumenge l'altar semblava un altre monument com el dijous sant, la monumental imatge de la Inmaculada era situada damunt la taula de celebrar la missa, la resta de l'altar fins al terra tot era de flors i ciris, era l'únic dia que per encendre el ciri el del cap d'amunt, havia de pujar a una cadira, tot i que la canya de encendre'ls era força llarga, aquest dia sense la cadira no hi haguera pas arribat.

Les tres misses del matí, sis, set i vuit del diumenge es deïen a l'altar lateral la gruta de Lurdes, pel matí a la missa només hi havia cants la festa grossa era per la tarda en rosari que dirigia Mn. Pujol des de la trona, trissagi marià, exercici del mes de Maria i sermó.

Un any el sermó anà a càrrec de Mn. Genís Padrós i Pladevall, vicari de la Seu, aquest era molt bon orador, tant en català com en castellà, persona

pels seus dots d'oratòria molt apreciat, aquell diumenge endemés de predicar allà a les josefines també ho havia de fer a la Seu i els dos sermons en poc temps de diferència.

Quan arribà Mn. Genís a la sagristia i veié com anava la funció i les monges canta que canta dalt al cor, féu telefonar a la Seu, dient que atrassessin la funció un quart mes tard i féu dir per una noia que vivia a la Clínica però que treballava fora i que penso era d'Igualada i que allà durant un temps fins havia arribat a passar la safata, era molt amiga i ho fou durant tota la vida de la Gna. Puig, la considerava com a una segona mare, aquell temps allà semblava tota una "teje y maneje", aquella tarda també rondava per la sagristia li digué Mn. Genís que anés a dalt al cor i que prou cants, aquest capellà estava molt nerviós, anava amunt i avall del curt espai de la sagristia i més d'un cop li havia sentir dir, això dels cants és el pecat de les monges, pujà a la trona féu un sermó més aviat curt, baixà i marxà volant.

La funció mariana acabava amb el besamans, unes nenes que venien de la casa de sant Miquel, vestides blanques com de primera comunió, donaven a besar una medalla que anava en una bonica cinta blava que sortia de les mans de la imatge de la Immaculada.

El mes de juny també era un mes especial, durant la missa es feia el mes del Sagrat Cor amb exposició major del santíssim, aquest quedava exposat durant la missa, aquesta durant tot el mes era a l'altar lateral l'únic que hi havia i dedicat a la mare de Déu de Lurdes, la missa en això de l'exposició i la reserva cada dia s'allarga-va més

Després venia el sant de la mare superiora (la madre Puig), aquesta es celebrava el primer diumenge de setembre la superiora es deia Consol, però per a tothom Consuelo, aquell diumenge les monges durant la missa no paraven de cantar, l'esmorzar era diferent i a nosaltres els escolans ens queien cinc pessetes (un duro).

A continuació la novena que precedia a la festa de la Puríssima, altre vegada quedava tapat el bust de la sagrada família i el seu lloc la gran imatge de la Immaculada, l'exercici de la novena com tot es feia pel matí durant la missa.

La lectora de l'exercici de la novena com tot el demás sempre era la germana Pilar, recordo que durant l'exercici hi havia unes invocacions a la mare de Déu, una d'elles que m'ha quedat a la memòria deia "por los niños cristianos, esperanza del porvenir de nuestra pobre patria" això anava per a mí, per la meua edat.

També durant els dies de la novena i només aquest dies, s'afegia a la comunitat una monja de sant Miquel, una monja més aviat jove i menuda, crec que també es deia Pilar, venia acompanyada d'una nena també de sant Miquel, no sé quina de les dues, durant la missa cantava sola "es pura la fragància de los jazmines, cuando adornan sus flores nuestros jardines". El dia 8 de desembre, conegut com el dia de la Purissima la missa era més solemnitzada amb cants i flors a l'altar, fora d'això res més.

La Gna. Pilar per llegir tenia bona veu, llegia bé i era la lectora de la comunitat, mentre esperaven la missa conventual i es celebrava la missa de sis, hi havia un moment que feien com un exàmen, deduïa jo, aquest moment era el de fer les canadelles i llegia de tant en tant que en virtut del vots religiosos i de la seva condició de religioses havien de mantenir una postura diferent i separada envers l'altre gent del món.

I ja venia cronològicament el Nadal, si bé les monges soles, només elles resaven dies abans no sé què de les "cuarenta avemarias", no ho vaig entendre mai.

Per Nadal hi havia la missa de mitjanit, missa més aviat avorrida i llarga, eren tres les misses, la primera era cantada al mossèn i nosaltres ens sentaven quan les monges cantaven l'Angelus i el Credo, en aquest quan cantaven "Et incarnatus est" el mossèn es llevava el bonet i nosaltres els escolans deixaven la cadira anaven al mig de la grada de l'altar i ens hi agenollaven fins que s'acabava de cantar aquest tros de l'Angelus, cal dir que el mossèn en aquest dos cants més d'una vegada es llevava el bonet, acabada la missa hi havia l'adoració de la imatge de l'infant Jesús, una molt bonica imatge.

Després d'acabada aquesta primera missa cantada i de l'adoració molta gent ja marxaven, el mossèn continuava en dues misses més resades, la única diferència d'aquestes misses era que no llegia el darrer evangeli.

Això d'aquestes dues misses resades sense llegir el darrer evangeli també es feia el dia de difunts 2 de novembre, només que aquest dia els ornaments del capellà eren negres a l'altar aquest dia hi havia un crespó de color negre i gens de cants, el mossèn resava un responsori.

A la missa de mitja nit de Nadal i acostumaven assistir-hi alguns dels metges que treballaven a la clínica, es col·locaven al departament de les monges, aquestes eren a dalt al cor, un dels que recordo el malaguanyat metge pediatre manresà Àngel Tomàs i Jordana amb la seva família, dic malaguanyat perquè morí als quaranta-set anys.

Fou el metge que ens portava la mare tan a mi com el meu germà, només que llavors no sentia dir pediatre, la mare deia el metge de la canalla, visitava en un pis del carrer del Born davant la plaça de sant Domènec, la mare sempre deia que durant el temps de guerra aconsellava que ens fes dormir força, així agafaran sang diu que deia, donada l'escassetat d'aliments.

Uns dies després del Nadal em vaig trobar en aquest metge just a la porta d'entrada de la clínica, em va reconèixer d'escolà, em digué, és un dels escolans ho féu molt bé, vaig intentar dir-li que fou el nostre metge de petits, no me'n vaig ensortir em vaig fer un embolic però ell em va entendre.

Nosaltres cap a baix com si anessim a esmorzar però que no era esmorzar, recordo que endemés d'un tall de coca i torró també hi havia raïm, però a les vuit del mateix dia 25 de Nadal i havia missa, quedaven suprimides la de la sis i set

El nostre pare mai havia vingut a veure com feien d'escolans, això que més d'una vegada l'hi havíem dit, el pare no era home de missa, els seus pares no li havien ensenyat, fins no l'acompanyaren a fer la comunió, se'n cuidà no sé quina veïna de Sta. Clara, que segons deia el pare per poc no hi arribem a temps, pel poc interès que hi posaren uns i altres, va fer la primera i suposo la darrera, en aquestes circumstàncies poc interès tenia per veure'ns, però si que estava content que hem fessim.

Arribà doncs el darrer any de fer tots dos el meu germà i jo d'escolans i feu un esforç i vingué a la missa de mitjanit de Nadal, els seus amics de tota la vida el Ton Trulls i la seva dona l'Encarnació Gras també li digueren i entre ells i nosaltres vingué, féu l'esforç i tria aquell dia en tres misses, la primera en cants encara però les dues altres seguides resades, s'ho devia passar bastant malament, sembla veure'l quan acabades les misses dues monges molt joves segons deia més tard ell, es preparaven junt en el mossèn par anar dalt la clínica a donar la comunió als malalts que ho havien demanat, la mare li deia a l'orella el perquè d'agafar les dues monges aquells artístics fanalets.

Anys després el pare parlant del Nadal i missa del gall li hi havia sentir dir, que en tota la vida només hi havia anat una vegada i ja n'havia tingut prou.

Durant el cicle de Nadal a l'altar hi havia una artística imatge de l'infant Jesús posada en sentit inclinat així era vista per a tothom damunt d'un bonic coixí, estava envoltat de ciris que cada dia eren encesos i a mesura que cremaven també cada dia el ciri es feia més curt, fins que un dels ciris arribà la seva flama a l'alçada del coixí, començant a cremar-lo.

Les monges que se'n donaren compte només deien "el niño, el niño" tant el mossèn com jo perplexos però res més, el meu germà Vicenç més decidit que jo en aquestes coses, se'n va a la sagristia surt amb una cadira hi puja i d'allà a la taula de l'altar, arriba a bufar i apaga el ciri amb la mà poc apagar el foc del coixí, sense ell fer-se gran cosa va acabar-se l'incident.

Els diumenges i festes de precepte hi havia tres misses, una més dels dies feiners, Mn. Pujol el capellà de la casa en deia dues, la de set i la de vuit, en aquesta darrera hi predicava, els escolans agafaven una cadira de la sagristia i la posaven al lateral del prebisteri i assentats escoltaven el sermó del mossèn.

Escoltar el sermó que el feia en català a mí se'n feia molt pesat, a més em venia una son, només feia que donar cops de cap, havíem esmorzar i era l'hora de la digestió, sermó i mossèn eren força pesats.

Abans de començar el sermó feia fer actes de fe, esperança i caritat, els fidels agenollats, després llegia el santoral, tots els sants de cada dia de la setmana, llegia l'evangeli en català i venia tot seguit el sermó.

Cada any és repetia l'evangeli de la multiplicació dels pans i els peixos, tot jo en sentir aquest relat en aquell temps que escassejava tot i sobretot el més bàsic el pa, no sé com explicar el que dintre meu sentia, malgrat la son que m'incomodava tot jo posava una atenció especial en aquest miracle, però en tenia una gran inexplicable decepció, el mossèn deia, això de la multiplicació vol dir el pa de l'eucaristia i tot jo quedava desinflat, no, no era aquest miracle que esperava.

Quina diferència d'apologètica a la que vaig sentir fa uns anys durant una missa el celebrant deia que aquest miracle també el podem fer nosaltres compartint del que tenim, que això és que féu Jesús, cadascú del que portaven disposar-ho per ser repartit.

Un altre sermó que recordo era el de donar a Déu el que és de Déu i al Cesar el que és del Cesar, era molt jovenet per copsar-na tot el significat, però recordo que un any deia més o menys que a vegades als governants se'ls critica sense raó, que el governant ja fa tot que és al seu abast

La bona gent de la barriada feia dir misses pels difunts, sobretot quan feia l'any, el cap d'any en deien, a mitja missa hi havia ofertori la gent en candeles enceses anaven a estimar la creu del manipule que el mossèn els oferia, jo no entenia en una església petita plena de gent doncs la família per aquesta ocasió i convidava familiars i veïns com no es cremaven, mai hagué cap cremada, mai ningú es queixà.

Les misses de difunts que la liturgia permetia alguns dies feiners no hi havia el missal dels altres dies, aquest dies més que missal era un llibre de cobertes negres molt prim, aquest dia el mossèn portava casulla negra.

Parlant de missals recordo que un dia es presentà a la sagristia la superiora la Madre Puig en un missal nou, regal de la senyora Isabel Vilumara Miralles que vivia en altres senyores donades a la clínica a les habitacions de la planta baixa, la superiora comentà en el mossèn que tenien masses missals, que n'haurien de donar.

El mossèn obrí el missal, se'l mirà el fullejà i digué, fins hi ha la missa de no sé quin nou sant, a continuació afegí, un altre enterro per la mort de Déu, també digué a veure si també hi ha..., tot això amb la presència de la superiora la madre Puig, a mi això d'un enterro per la mort de Déu em sembla una mica rar, què diria ara amb les moltes canonitzacions del papa Joan Pau II.

Les monges Lluïsa i Rosa que anaven a la capta per fora de Manresa, lluny, l'any 1943 el 23 de febrer hi hagué una gran nevada general per bona part de Catalunya, aquestes dues monges es trobaren atrapades en no sé quin poble, possiblement de La Segarra ja dins la província de Lleida, hagué uns dies que no sé sabe res d'elles, un matí el mossèn demanà a la vicaria si ja se'n sabia res, aquesta li digué que havien arribat el dia abans, que s'havien estat a casa d'una bona família, el mossèn digué "mejor, mejor, porque la madre ayer ya estaba muy preocupada" a mí em semblava que el mossèn fingia una mica.

Parlant de la germana Rosa Gassó Garrós, aquesta era de les grans, semblava que tenia molt interès en algunes coses de la casa, era una de les que anava a l'almoïna, demanar caritat, pidolar, quan va marxar l'escolà Valentí i jo em vaig quedar com l'escolà gran i un diumenge amb la superiora al davant i ella, més interessada que la pròpia superiora vaig haver d'explicar-li la meua manera de passar la safata a les misses del diumenge, primer pel costat del passadís central, després l'altre fins arribar dessota la trona, on no podia passar més, a continuació l'altre lateral, sempre de cara als fidels, va quedar convençuda

Aquesta monja estigué molt malalta fins arribar a temer per la seva vida, això a primers de desembre, Mn. Vall parlant d'ella i esperant un desenllaç que no va arribar, en va sortir, deia, a veure si morirà el dia 3, el seu no sé qui se l'emportarà, més tard vaig saber que el dia 3 sant Francesc Xavier era el sant i nom del fundador de les Josefines el jesuïta Pare Butinyà.

El dia 24 de gener era a Manresa el dia de l'alliberació, això és que les tropes del general Franco entraren a Manresa, aquells anys era dia festiu, coincidí que en aquest dia de l'any 1945 morí el germà de la monja manresana de la comunitat de Manresa Lluïsa Rubiralta i Guitart.

Fou una mort inesperada aquesta del Josepet, així se'l conexia, les monges per la relació que hi havia la sentiren bastant com tothom qui el conexia, acabada la missa de sis de M. Vall entrà a la sagristia la germana Pilar Murguia, ho comunicà tota compungida a Mn. Vall que ja ho sabia, aqst li digué “el día de la muerte es el verdadero día de la Liberación”, la germana Pilar, contestà, “sí, sí, claro pero claro sí”, no semblà quedar massa convençuda.

La germana Pilar era alta, molt activa i llesta, la recordo com ja he dit fent de lectora, tenia bona veu. També la recordo d'una vegada que van portar carbó per la calefacció, un camió el descarregava per davant del carrer, a la part baixa de la façana hi havia un forat com d'una finestra uns homes a pales llançaven el carbó que queia al soterrani, acabada aquesta feina la vorera quedava bruta del carbó, la germana Pilar aquest dia amb escombria a la mà, l'habit arremangat a la cintura, dessota l'habit negra un altre aquest de roba de pisana. Sempre l'havia vist al primer pis el dels acabats, els de més diners, a més del servei als malats es cuidava de l'administració.

La vicaria feia anys que era a la casa d'abans d'haver-hi clínica, la germana Cristina Boadella i Garrós, dona de molt caràcter, no sé perquè un dia es va empenyar en alguna cosa de la litúrgia l'inefable Mn. Vall deia, quina vicaria, quina vicaria.

La vicaria als escolans a l'hivern ens deia, “cerrar las puertas, bien cerradas para que se mantenga la casa caliente”. Recordo que el primer any d'escolà per la festa major de Manresa, aquells temps invariablement els dies 30 i 31 d'agost, no hi hagué res especial, a l'altar durant la missa només els dos ciris preceptius i algun llum, així jo recordant de l'any anterior només vaig encendre els dos ciris i algun llum, poc abans de sortir entre i en diu, “oye que te crees que la fiesta mayor sólo es para el baile i el cine”, jo pobret de mí, no vaig gosar dir-li, l'any passar no varen pas encendre'n més de ciris.

Encara hi havia d'escolà el Valentí, mes de juliol de 1943 feia vacances de l'escola, hagué una primera comunió sonada, una nena Montserrat Moll i Carpinell de família en aquell temps de molt prestigi a Manresa, tant amb l'aspecte social com polític, anys més tard el pare de la nena Josep Moll i Vall arribà a ser alcalde de Manresa com també penso que havia sigut president del futbol.

Els escolans que els dies feiners anavem amb espadenyes per aquell acte ens haguerem de posar sabates, a la sagristia hagué un bon rebombori, la vicaria i la germana Angeles preparant l'altar amb ciris i flors, possiblement ajudades també per alguna altre de les noies de la casa, la germana vicaria deia “mucho lujo, mucho bombo y poco amar a Dios”.

La missa començà tard, la digué i donà la comunió el vicari de la Seu Mn. Genís Padros i Pladevall, qui s'hagué d'esperar una bona estona ja revestit a la sagristia.

A part dels pares com és natural hi assistirem molta altre gent que arribaren amb cotxes, bona part de carrer en quedà ple, Mn. Genís no sé si li féu renovar les promeres del baptisme o què, si que li demanà algunes coses que amb prou feines contestà, era una nena molt petita, també el mossèn féu un sermó tot en castellà, entre d'altres moltes coses li digué “sabes lo que es un...) no recordo el què. Les monges a dalt al cor canta que canta, no recordo quin cants però suposo que no es deixaren de cantar un feia així i que només és sentia la veu d'una monja que tenia una veu de baix molt bona es deia Pilar Gifré Lleuralló, aquesta sola cantava això “oye el suspiro del que te invoca”.

S'acabà la missa, molta gent familiars i convidats esclat entraren a la sagristia, nosaltres els escolans ens tragueren les sotanes, enmig de tota aquella gent, Mn. Genís i els pares de la nena tots satisfets i contents marxarem cap a l'ascensor, els escolans Valentí i jo Lluís dos encantats, ningú ens digué res, ningú es recordà dels escolans, quan sortirem al carrer les dones que havien sortit a la compra a les botigues del carrer, cala Nita i cala Florència ens veure'ns ens deien, apa, que us ho deuen haver fet anar bé, i nosaltres tontets hagueren de dir que no ens havien donat res.

Tots els diumenges havia funció de tarda, només hi anava un escolà, tant quan havia el Valentí com quan hi vaig ésser amb el meu germà Vicenç així hi feien. Per cert que un diumenge abans d'anar a funció jugant en els carros de cal Victor, que sempre hi havia davant d'un terreny que hi havia davant d'aquesta casa situada al carrer de San Llorenç, vaig volguer donar una voltereta agafat als braços del carro, em vaig deixar d'anar abans de temps, vaig caure al terra i em vaig pelar tot el nas, fins emn sagnava una mica, prou

que vaig demanar al Vicenç el meu germà que en substituís, fou debades, vaig haver d'anar-hi.

La funció consistia en el res del rosari i alguna que altre devoció que el resava el mossèn agenollat a un reclinatori, mentre durava l'escolà es quedava a la sagristia, un diumenge vestit d'escolà amb la sotana i roquet vaig pensar anar fins al galliner, havia un gran espai de galliner, hi havia moltes gallines i també un pavó real, quan la monja encarregada del galliner que no es movia mai d'allà, era la seva feina em veiè i tractant-me de vostè, em digué, què hi ve a fer així aquí, ja pot marxar tot seguit, aquell temps aquesta monja Dolores Cufí Pujol era catalana de Mieras (Girona), aquesta monja es devia dutxar cada dia, en honor a la veritat mai quan venia a combregar s'havia sentit tuf del molt de bestiar que hi havia en uns molt ben fets galliners.

Del pavó reial que aquell temps hi havia encara en guardo plomes, a part de la monja hi havia un home gran donat a la casa que l'ajudava es deia Urbuci Suades i Pellicer, aquest Urbici i monja segons m'havia explicat ell mateix no tenien els dos cap compassió i miraments pels gats, en un cop de força els mataven.

Això de funció a la tarda també n'hi havia cada primer divendres de mes, una d'aquestes tardes probablement seria dels primers temps d'escolà, vaig sortir encendra els ciris, havia exposició menor, es veu que em devia costar una mica d'encendre'ls, vaig sentir com la superiora des de dalt del cor deia, si hi fos el Valentí, volia dir l'altra escolà ja foren encesos, em tocà l'amor propi, me'n vaig sentir, com també em vaig sentir un diumenge pel matí acabada la missa de sis, un dels homes que venia cada dia a missa em digué quan obria la barana del prebiteri, a veure si t'espabiles, sembla que encara dormis.

Hagué un diumenge que coincidí amb la festa major de Manresa a finals d'agost, aquell any el passeig feien a la rua o desfilada de carrosses amb la batallade confeti. A casa feia dies que ens parlaven de la rua, potser ja treballava a cal Pusó, allà també sentia dir, que si era tan bonic, però era en diumenge a l'hora més o menys que s'esqueia amb la funció de l'església el rosari i un dels dos o el meu germà o jo hi haviem d'anar.

Vivències de fer d'escolà.

Vàrem parlar en el mossèn tant el meu germà com jo mateix, no hem traguem res, ell necessitava un escolà, ho van demanar a la superiora “madre Puig” aquesta no hi posà cap pega, ens digué d’una manera o altre ho arreglaré, si més no ens sigui en algun d’aquells homes que invariablement vénen a rosari.

Ho diguerem al mossèn hi aquest hagué de callar, la superiora era la mestressa i qui paga mana, el mossèn cada mes cobrava d’ella, més d’un mes havia vist com la superiora entrava a la sagristia i li allargava els diners.

L’endemà d’aquest diumenge les noies de la cuina a l’hora de l’esmorzar ens digueren que ahir feia riure veure l’Evarist Noguea i Font fer d’escolà, aquest home era molt alt i fent d’escolà quedava més alt que el capellà, quin riure deien aquelles noies.

El carrer caputxins en un pis d’una casa que ara ja no existeix hi vivia la família d’un xicot una mica més gran que jo de nom Francisco Escorsell i Falcó que junts anavem a l’escola de la Bonavista (Pare Algué), quan sortiem de l’escola a les cinc de la tarda junts en el meu germà corrien per poguer arribar a l’hora a doctrina que començava a dos quarts de sis i que la donava a l’església de la clínica Mn. Pujol, aquest company tenia un germà bastant més gran, aquells temps era una família molt humil, penso que el pare feia de ferroviari, envidà i quedà sol en els dos xicots.

Aquest home no es tornà a casar però visqué en una dona, jo no hi entenia res, sentia dir, en aquesta dona no són casats, sentia que deien viuen amistançats, nom per a mi rar i que encara entenia menys.

Aquesta dona que vivia en el pare de l’amic d’escola i de doctrina i gairebé de carrer perdé el coneixement, un bon dia per la tarda a l’estiu quan no anaven a estudi per vacances, aquesta dona sortí de casa seva i parlant tota sola amb grans gesticulacions marxà carrer de sta. Clara amunt, nosaltres la canalla la seguirem fem mofa d’ella.

L’endemà d’aquest fet jo ja feia d’escolà i ho vaig dir al mossèn aquesta dona eren relativament veïns en el mossèn, els separava la travessia de carrer que va del carrer caputxins al de sta. Clara Nova i tres cases més, resposta del capellà a l’explicar-li el cas del dia abans, ja li està bé, perquè no s’hi casava.

Serien els anys 43-44 que a Manresa hi hagué en el tèxtil unes grans vagues a les fàbriques, vagues portades només per les dones, la fàbrica capdavantera i que era la més gran i amb més número de treballadores era la coneguda per a tothom com la Fàbrica Nova, el nom oficial i comercial Bertrand i Serra, el règim d'aquell temps impedia tota divulgació, els diaris no en parlaven però si les emissores de radio estrangeres.

Nosaltres els escolans ho diguerem al mossèn, àdhuc li explicarem alguns fets, resposta de Mn. Pujol, per què els volen els diners els treballadors per anar al cinema, s'arrapentí d'haver-lo dit, suposo pensà ara aquest ho escamparà que has dit això i a continuació ens digué, si per això ja és explotada ja la vida de l'obrer.

Sortint de l'esmorzar que ens donaven a la clínica cap a la fàbrica de cal Pusó a treballar, en aquesta com eren pocs quatre gats no hi hagué vaga, però si que vaig dir que havia dit el mossèn a la Calamanda Trapé, dona vidua, vivia cases amunt del carrer de sant Benet, cal Timbaler nom conegut de la casa, a la fàbrica treballava a la màquina de fer rodets, feia de rodatera.

Aquesta dona era molt religiosa, terciaria franciscana, suposo més d'una vegada penitente del mossèn, a l'explicar-li que m'havia dit el mossèn de si els treballadors volien els diners per anar al cinema, deixà el mossèn més negre que la sotana que duia, a més em digué, digue-li que ho ha dit la Calamanda i que es cuidi d'ell, cosa que no vaig dir ni fer.

Cal dir que això darrer que he explicat, quelcom em digué la superiora, no recordo exactament el perquè vaig haver d'anar a veure la "madre Puig" al primer pis de la clínica, potser per pendrem les mides ho emprovar una sotana, van estrenar unes sotanes de color blau que ens va fer ella, li vaig dir el que sabia i havia vist aquells dies de les vagues, ella quan vaig acabar d'explicar-me només digué, poques vergonyes, no sé si per ella els poques vergonyes eren les treballadores o els amos de les fàbriques, potser eren els primers.

La façana de l'església es trobava una mica deteriorada pel pas del temps, la van arrabassar, avui façana i església desaparescuts per l'ampliació de la clínica i Unitat coronària, encara era tendra el material emplat, algú potser una canalla en aquest cas una mica gran i va marcar una forta fonda ratlla que calgué de nou omplir i arrabassar, ho diguerem al mossèn, aquest digué, sempre hi haurà heretges entre nosaltres.

Un dia a la sagristia havia el jesuïta pare Francesc de P. Messeguer i Domingo, jesuïta que feia molts anys que era a Manresa, bastant abans de la guerra sentia dir a casa havia fet un gran apostolat entre les noies les anomenades la congregació de les agnessetes, del meu record aquest sempre l'havia vist fent de ministre a la Cova, càrrec que també ja feia abans.

Estava a la sagristia parlant amb la superiora mare Puig, les monges veïnes del davant les Saleses, avui residència de les Germanetes dels Pobres, aquestes religioses eren de rigurosa clausura, clausura papal se'n deia, no sé quin problema tingueren que una monja hagué de sortir, sembla que el jesuïta Messeguer gestionà el permís amb el bisbe, deia que li escrigué dient que havia sigut acompanyada per la superiora del sanatori, hagué un temps que de la clínica se'n digué sanatori, fins grosses lletres a la façana damunt la porta principal d'entrada ho deien però el nom no quallà, sempre fou la clínica.

La mare Puig pel que jo entenia de la conversa semblava que es disculpava, deia és clar, que els hi hem d'anar a dir, què esteu bé, què féu, jo un nen vaig pensar sembla que cadascú a casa seva i si teniu problemes ja ens ho direu, això i tot i éssent religioses, és que jo deduïa, donades les paraules de la superiora.

El que si que hi hagué unes setmanes una religiosa caputxina que fou operada, vaig sentir dir que quan sortia del seu convent per anar a la clínica xislava, no volia deixar el claustr.

Aquesta caputxina quan estigué més bé, pogué deixar el llit oia la missa amb les monges de la casa, combregava la darrera, coincidí la seva estada amb la festa de fi del mes de maig, ja he explicat la gran festa que es feia i que l'altar aquell dia era com un altre monument, només que aquest era marià, no eucarístic, les misses d'aquest diumenge s'havien de celebrar a l'altar lateral de la mare de Déu de Lurdes.

Era la caputxina una monja més, només en l'habit diferent, coincidint la seva estada la del diumenge darrer del mes de maig mes de Maria, les monges aquest matí de diumenge combregaven a l'altar lateral o celebraven les misses, tothom qui es trobava a l'església veia una per una a les monges.

Ben poc abans de començar la missa entrà la superiora hi digué al mossèn que en veure la caputxina es recordà que sortiren a combregar a l'altar de Lurdes, i tota la gent es mirarien a ella, demanà al mossèn si podien

combregar com sempre ho feien, el mossèn digué que no hi havia problema, més quan es combregava al començar la missa, la superiora digué més que per ella per la gent el que dirien, així és féu, a mi em sembla que era exigent això de que pensaria la gent.

La festa grossa d'aquest diumenge darrer de mes era per la tarda, pel matí res d'especial, fora de no celebrar a l'altar major, no era possible, al final de la festa de la tarda de les mans de la imatge hi sortia una ampla i blava cinta, unes nenes de la casa de sant Miquel vestides dlanques com de primera comunió donaven a estimar una medalla, començant per la comunitat de religioses i seguit per la gent tothom hi passava, la gent entrava i sortia per la sagristia i enmig de la gent hi anà aquella tarda la monja caputxina que el matí no és volgué que es veies.

Aquesta caputxina per la tarda entrà com tothom després de besar la medalla per la sagristia, darrera seu i anava una noia coneguda per la Quinqué, aquest era el seu congnon, vivia al carrer de Viladordis.

Aquesta noia Quinqué el seu nom complet era Leonor Quinqué i Serra, tots els dimarts de cada setmana venia a confessar amb el mossèn, era el seu director espiritual i qui la dirigia.

Arribava cada dimarts just quan donaven la comunió abans de començar la missa, quan la veiem els escolans ens la menjavem amb la mirada, en els nostres ulls li demanavem que s'atanses a combregar, ens feia bastante malícia que a l'acabar la missa ens vingués a combregar, que volíem nosaltres era acabar aviat, treu-re'ns sotana i roquet estimar la mà del mossèn baixar a esmorzar, pel que semblava a les monges tampoc no els feia massa gràcia això que acabada la missa s'haguessin d'esperar per donar una comunió.

Per sort aquesta noia Leonor Quinqué es veu que se'n feia càrrec i encara que algun dia arribava quan gairebé acabaven s'acostava a combregar, un dia mentre esmorzavem vingué la superiora, seria un dels pocs dies que se li donà la comunió acabada la missa, havia arribat tard per combregar però segur per oir la missa entera. La superiora ens demanà si conexíem aquella noia, li van dir que si, que vivia al carrer Viladordis, davant la piscina municipal, ens demanà la superiora si sabíem si es volia fer monja, vaja cosa a demanar-nos, li van dir que d'això no em sabíem res.

També algun diumenge venia a missa de vuit en aquella missa que només venia gent de fora la comunió era al mig de la missa al lloc on per la litúrgia li corresponia, la noia Quinqué combregava i se'n tornava al banc, agenollada es tapava la cara amb les dues mans i nímés les treia quan jo passava a vendre el Full Diocesà, aquells temps "Hoja Diocesana".

Coincidí amb la convalescència de la monja caputxina l'enramada de l'octva de Corpus, els escolans anaven a la processó que sortia per la tarda de l'església de sta. Clara, anavem amb les nostres sotanes prop del santíssim sota tàlem, portaven els artístics fanalets que a l'església de la clínica hi eren tot l'any a l'altar de Lurdes i que les monges agafaven acompanyant al mossèn a donar la comunió als malalts que ho sollicitaven.

Aquest any al passar per dessota la finestra de l'habitació de malalta de la caputxina al primer pis, vaig aixecar el cap i vaig veure la noia de tots els dimarts que era allà amb una capsa de cartró anava tirant confeti al pas de la custodia.

Vaig saber per la Concepció Rubiralta i Guitart per a tohom Ció que aquella noia es feia monja caputxina, la Ció ho deia dient tot d'improperis per si del cas d'alguna germana seva es volgués fer monja de clausura com aquella la Quinqué, se'n féu, entrà una tarda del 24 de setembre de 1945, fou una gran adquisició, arribà a ser abadesa, dona molt espabilada i amb cultura, fa uns pocs anys que morí.

De tant en tant durant l'any entrava la superiora abans de començar la missa hi deia al mossèn, avui renova una "hermana" o dues, eren monges que encara no havien fet la professió solemne o perpetua deia la gent, aquestes es deien professes, aquest dia per anar a combregar passaven al davant de tota la comunitat.

Davant del mossèn que mostrava la sagrada forma la professa o professes agenollades obrien un petit llibre i començaven dient el seu nom, cosa que feien molt de pressa i no havia temps d'entendre a continuació llegien "confiando más en la misericordia de Dios Nuestro Señor que en mis propios merecimientos prometo pobreza, obediencia y castidad" crec que aquí fins deien el temps de la durada de la renovació, també em sembla que acabaven en el nom de la superiora de la casa y acabaven amb la data del dia "en el sanatorio de san José de Manresa el día..." i altre vegada " el yo hermana" que no s'entenia, rebien la comunió es posaven el llibret sota

l'aixella amb les mans juntes marxaven o marxave si només era una al seu lloc.

Durant tot el temps que vaig estar d'escolà no hi hagué cap professió solemne, si que en correspongué una la de la germana Victoria Izaguirre Bengoechea del poble de Busturia (Vizcaya), jove monja de caràcter molt agradable l'havia vist al tecer pis, féu la professió solemne un matí de la festa de Corpus a la capella de sant Miquel ella sola, acompanyada de familiars com el d'una neboda seva que en aquella cerimònia feia i allà la primera comunió, no recordo quin sacerdot celebrà la missa i actuà en la professió, molt segur el jesuïta Messeguer, molts anys després parlant d'aquesta religiosa m'explicava una companya seva en religió que quan va ingressar al noviciat a Girona li hagueren d'ensenyar el castellà, només conexia el basc.

Havia vist arribar alguna noia que anava per monja, passaven un curt temps de mesos abans de marxar al noviciat, crec que d'aquestes se'n deien les postulantes, recordo una noia de nom Angelita es veia molt bona noia, molt pietosa, pocs dies abans de marxar cap a Girona al noviciat em donà embolicat amb un paper una petita imatge de metall de sant Josep, uns rosaris i penso una creu, m'ho donà perquè ho donés al mossèn per ésser beneït.

Aquesta Angelita un temps després potser un any o any i mig tornà, algú digué que hagué de deixar el noviciat per problemes de salut, anys més tard parlant d'ella em digueren que més tard entrà de religiosa contemplativa es a dir de clausura en un convent de Barcelona.

Recordo d'aquesta Angelita la seva senzillesa i al seu parlar, aquells petits rosaris que em donà per ser beneïts, les monges damunt l'habit postaven uns llargs rosaris que des de la cintura els arribaven gairebé fins a mitja cama avall, no sé el perquè d'aquells rosaris, abans d'entrar a la sagristia la vicaria, la gna. Angeles o la mateixa superiora primer és sentia la fressa dels rosaris, delataven que s'acostava una monja, a vegades he pensat que el devien fer més nosa que servei, sempre que veia una monja que sola al seu departament de resos passava el rosari, no havia vist mai que fes servir aquells rosaris tan grossos, ho feia en uns de petits com els de l'Angelita.

Una altre noia que estigué com a postulanta fou la Rosa Vila i Guitart per a tothom (Rosita) era de Torà a La Segarra, provincia de Lleida, molt agradable en el parlar i fer, senzilla, evidenment parlava català com nosaltres, un dia erem al vestibul d'entrada on hi havia uns seients de fusta a cada costat

de l'ampla sala, el que feia de seient alhora servia com de calaix per guarda-hi coses, allà hi havia una dona molt gran crec de nom Caterina Bacardit i Guitart, la Rosita li deia, deveu ser molt gran, quants anys teniu i la velleta contestà no ho sé pas, això ho sap ls "madre", potser cent anys i tots vam riure.

Després un curt temps d'aquesta conversa marxà la postulant cap a Girona, uns anys més tard tornà però ja de religiosa, per a bastanta gent encara era la Rosita, vaig saber de la seva mort per la Gna. Angeles en una visita que vaig fer a la clínica Montserrat de Lleida, feia molt poc que havia ocorregut la defunció la Gna. Angeles m'ho deia amb sentiment, em deia "era muy buena" una altre Gna. crec de nom Anton parlant de la Gna. Vila com era coneguda com a religiosa em deia "se consevaba muy bien" no se'n podia fer millor elogi.

Altre que vaig veure passar deien com a postulante era una tal Palmira, estigué molt de temps, era catalana però fora de veure-la cada dia a missa no recordo res més d'ella, fins tinc dubte si va arribar anar al noviciat.

A la sagristia abans de començar la missa els mossens a vegades es miraven el missal, buscaven el lloc i la plana que corresponia hi posaven la cinta, hem deien ves a buscar el missal que ja era a l'altar, jo els el portava i l'obria el bo de Mn. Vall em deia, molt bé, ho fas molt bé, llàstima de no tenir vocació, series un bon mestre de cerimònies.

Mn. Pujol i Mn. Vall es confessaven entre ells, els havia vist, un sentat i l'altre agenollat a la sagristia anexo, també a vegades hi venia algun altre mossèn, em recordo el capellà de sant Joan de Déu de nom Justo Macaya, navarrès, molt bon capellà, cantava molt bé quan feia de diaca allò de "Ite missa est" feia també de capellà els diumenges a Viladordis la única pega es que no entenia el català, no es podia posar al confessionari.

Un diumenge entrant a la clínica per anar al rosari em vaig creuar amb ell que sortia, venia de la sagristia, possiblement de confessar-se, encara vaig tardar una mica d'entrar a la sagristia, quan ho vaig fer vaig dir al mossèn que aquella tarda havia anat a Viladordis, em digué si hi havia vist a Mn. Justo, li vaig dir que no, al temps que vaig pensar bé prou que ho sabies que no hi era.

componia d'un moble gran tot fusta i feia taula, cada dia el mossèn hi trobava molt ben posats els ornaments per celebrar la missa, dessota aquest moble uns llargs calaixos a cada costat del loble uns armaris amb prestatges, en un d'ells i havia el vi i les formes, el mossèn i tenia coses per la catequesi que donava a les tardes a la paret del moble forrada de fusta un molt bonic santcris.

Havia una altre senzilla taula a un costat de la sagristia, era basculant, tant podia servir de taula com quedar plegada a la paret que donava al pati, havia els ornaments per la missa de sis de Mn. Joan Vall, també servia per posar-hi els ornaments litúrgics d'un ofici de tres capellans, a un escaire de la paret un petit lavabo amb la seva tovallola.

A la paret entre la porta de sortir a celebrar un quadre amb la fotografia de color del papa Pius XII amb la tiara, a l'altre costat de porta un quadre mes gran de santa Treseta de l'Infant Jesús, a la porta que sempre romania tancada i que donava a l'habitació de les dues senyores que cuidaven de la porteria un tapís de l'Inmaculada de Murillo.

Un any predicà el final del mes de maig un jesuïta de nom Joaquim Lamolla, em demanà a mi qui era aquella santa, jo li vaig dir que no ho sabia, també ho preguntà al meu germà i aquest li digué el nom de la santa li va dir la veritat, cosa que jo no vaig fer, el jesuïta em digué que aquella santa Treseta pregaria per a mi perquè sigués sacerdot.

L'altre cos annex a la sagristia hi havia un gran moble tot massís de fusta amb molt de calaixos a dins dels calaixos hi havia diverses coses, també hi havia un armari gran de fusta sense pintar on hi havia guardada la gran imatge de la Puríssima tapada en un gran llençol blanc, a la paret d'aquest annex de sagristia hi havia un quadret que demanava "silencio a tothom" només en recordo un d'aquest silencis que deia "silencio jóvenes para acostumaros desde vuestros más tiernos años al suave yugo del señor"

Amb les monges que teniem més contacte eren les dues de la sagristia la vicaria i la Gna. Angeles, amb aquestes diariament una o altre o les dues a la vegada a la sagristia.

Al mes de juny pel matí i durant la missa conventual es feia el mes del Sagrat Cor, la missa era cada dia a l'altar de Lurdes, a l'altar major havia exposat el santíssim, la missa s'allargava molt, primer l'exposició i acabada la missa la reserva, encara em sembla veure la vicària agenollada fer una bona

solemne reverència quan precedin al mossèn aquest amb la custòdia sortien de la sagristia, escolans un amb l'incenser i l'altre amb la capseta de l'encens, quan havíem sortit la vicària tancava la porta.

Un dia del mes de juny estava el santíssim exposat i celebrant la missa a l'altar lateral es veu que de no sé d'on sortí un gat al presbiteri, capellà i escolans com estavem d'esquena no el van veure però les noies sí, aquestes estaven de cara a l'altar major i vingue a riure, riure que els durà acabada la missa i a l'hora d'esmorzar la Gna. Cufí que es cuidava del bestiar tota molesta deia, no sé de tant de riure, no n'hi ha per tant.

Ai, vicària, vicària digué un dia el bo de mossèn Vall, quina vicària és portava l'oli i és deia Cristina, cada any el 24 de juliol la felicitavem, ens deia "no sé si me van a dar caramelos, si me dan mañana ya os daré".

El dia 15 de juny de 1944 era dijous per la tarda hagué foc a la casa annexa a l'ermita de la Guia, on hi vivien els ermitants uns ferroviaris, tocaren com era costum les sirenes dels bombers, la petita casa d'una sola planta aparagué pel fora molt fumada amb evidents senyals que hi havia hagut foc, a l'ermita no li passà res, l'endemà ho diguerem a la vicària, ella ens digué que efectivament havia sentit la sirena però no sabé on era el foc, li van dir que a l'ermita no li havia passat res, resposta de la monja "mejor, mejor" a ella els pobres ermitans tant se li donava.

Aquells anys de tant en tant les almoines de les misses i en caràcter general anaven per un fi determinat, recordo que alguna vegada eren per la guerra per ajudar als damnificats, eren els anys de la segona guerra mundial, altres captes serien per les missions o per alguns altres fins, jo era l'encarregat de deixar la safata amb la recolecta, ho deixava a la sagristia, Déu m'en guard de tocar res.

Cada diumenge ens tocava en acabar d'esmorzar anar a la Seu ha deixar-hi les fulles diocesanes que havien sobrat, suposat que en sobressin i si més no deixar els cèntims de les mateixes.

Quan hi havia recaptés extraordinàries era el mossèn l'encarregat de recollir els diners i suposo entregar-ho a la Seu, ens deia el mossèn, digueu a la vicària que m'he quedat els diners de les almoines, així ho feiem, havent esmorzar ho deien a la vicària que era a la cuina, ella ens deia fins aixecant

una mica la veu “poco que se recoge y un día por una cosa, otro día por otra” no recordo més.

Pels reis aquest ens passaven a part d'algun joguet sempre també hi queia alguna peça de roba, previament feiem una carta que no recordo en qui la donaven, un any ens passaren un joc d'arquitectura, també un joc de mecano pel meu germà, joc que entre altres peçes li permetia de fer grues, ho veié un dia la vicària mentre esmorzavem en una tauleta de vimet darrera hi havia una porta que sembla que hi havia el rebost o dispensa que aquell dia obrí, em veure una grua que el meu germà havia fet amb les peçes del joc li agradà i ens digué “a mi pueblo hay muchas de gruas” però no van gosar demanar-li quin era el seu poble, la mare sempre ens advertia, no demaneu ni pregunteu res.

Un any a mi em portaren els reis una màquina de fer cine, una Nic, una màquina corrent aquells temps, màquina molt elemental amb unes quantes pel·lícules, tot molt senzill, tocant al baix de l'ascensor a una paret blanca vaig passar unes quantes de les pel·lícules la vicària es veu que li va agradar i em digué que hi anés les tardes del diumenge, així ho vaig fer.

Tot plegat unes curtes estones, s'ho miraven algunes noies, recordo a la Angelita aquella noia que ja he recordat, que va marxar al noviciat i per raons de salut ja havia tornar, això del cinema durà poc, un diumenge la vicària em digué, “nada de cine las hermanas estan de retiro”.

Mn. Vall era tot bondat un bon dia a la sagristia deia a Mn. Pujol i a la mare Puig la superiora, que ell estava enamorat de la Divina Pastora i que fins li volia fer una església, la superiora li digué, això faci com Mn. Vidal tot rient.

Mn. Vall també es cuidava de la capella del Remei, un bon dia es presentà amb tres imatges dels sants reis de l'Orient, Gaspar, Melcior i Baltassar i allà a la sagristia les va beneir, es posà el roquet, l'estola i els escolans amb l'espalmatoria a la mà, digué que aquelles imatges les havia pagat la família Baltierrez del barri del Remei, uns molt coneguts tintorers aquell temps, Mn. Vall afegí, d'anar a missa no hi van massa però es veu que són bona gent, explicat a casa el meu pare li féu molta gràcia això de ser bona gent pel fet d'haver pagat aquestes imatges.

Cada any el 3 de febrer sant Blai i mentre hagué d'escolà el Valentí a casa seva anaven a sta. Clara on beneien la fruita que es portava, sembla que he dic que aquest escolà a sta. Clara i havia dues ties germanes del seu pare, l'endemà el Valentí portava a Mn. Vall un plàtan beneit, el bo de mossèn se'l mirava i remirava tot dien és maco, és maco me'l menjaré havent dinat.

Mentre Mn. Pujol celebrava a la conventual de les set, Mn. Vall es posava al confessional, invariablement cada diumenge començada la missa sentia que deia en veu alta tres, era una penitència que havia de repetir diumenge a diumenge a una penitenta que no devia tenir fina l'oïda, com tampoc no massa el mossèn que era molt gran d'edat.

Un diumenge i això des de l'altar on ho sentia ajudant missa, va preguntar a una dona que feia el diumenge i aquesta li digué, el diumenge rento i cuso, un diumenge de casa hi anà l'iaia, aquesta de bones a primeres le féu saber que era l'iaia dels escolans i tot sentit mentre ajudava a missa.

Ens trobaven un any el diumenge de la Divina Pastora bastant abans de començar l'ofici el celebrant principal acostumava a ser un frare caputxí, a l'annex de la sagristia Mn. Vall i la Gna. Angeles i jo, ja feia uns anys que havia deixat de fer d'escolà, aquell any era administrador de la festa, festa que acabava amb sardanes una vegada acabada la funció religiosa de la tarda, jo tenia un programa a les mans de les sardanes que vaig donar a la Gna. Angeles, aquesta mirant-se'l digué “vamos a bailar sardanas Mn. Vall.

Mn. Vall es cuidava de tot i més a Manresa, era beneficiat de la Seu, més d'una vegada li havia sentir dir, devia estar molt cansat, deia això de capellà no crec que hi hagi feina més cansada, feina pitjor, jo pobre de mi no ho entenia gens.

Jo entenia per cansada la feina del meu pobre pare que aquell temps havia de treballar i molt per tirar endavant la família, així la mare que treballava a la fàbrica i també la tieta germana de la mare que vivia amb nosaltres, les seves feines eren manuals, el pare a més de la fàbrica anava al camp, hi treballava en temps de molta calor com de molt fred i a l'estiu fins de sol a sol, anar a collir olives al mes pitjor de l'any el gener, això quan el seu cristià amo es venia el cotó que li corresponia al mercat de l'extraperlo que li donava més benefici que el de fer treballar els seus treballadors, això si que jo considerava un treball pesat i cansat.

Fer de capellà a mi em semblava més feina de senyor per això no entenien el bo de Mn. Vall, però aquest era vellet per tot el que feia, que era més del que podia fer, moltes vegades el que els altres no volien fer, el recordo en els tristos enterros de les Germanetes dels Pobres, ell tot sol de capellà amb un escolà amb la creu.

Cada any Mn. Vall feia una setmana d'exercicis a La Cova deia ell, suposo que només hi anava de dia, doncs cada dia era a la missa de sis, això volia dir que dormia a la clínica on vivia, un dia d'aquesta setmana d'exercicis que deia ell, entrà a la sagristia la superiora la mare Puig i parlant amb Mn. Vall dels seus exercicis la superiora li deia com deuen ser els exercicis de la gent seglar i deia la superiora deuen pensar ja us espabilareu, no vaig entendre la contesta de Mn. Vall però em semblà que divergia una mica del ja us espabilareu de la "madre" Puig.

Mentre això escoltava i com altres estones jo m'estava assentat en una molt bonica cadira de braços episcopal, encoixinada de color granat, tota molt bonica, estava situada davant la porta que sempre era tancada que donava a l'habitació de les dues senyores del servei de porteria.

Mn. Vall havia sigut patxè d'un bisbe manresà, el bisbe Joan Comes i Vidal, nascut l'any 1844 al carrer de santa Llúcia, un any més tard en aquest mateix carrer i quasi davant de la casa del bisbe i naixia el meu besavi i anys més tard el nostre Mn. Vall.

El bisbe manresà primer ho fou de Menorca i més tard de Terol on dimití per problemes de salut, en el bisbe Mn. Vall fins anà a Roma i saludà al sant Pare, d'aquí doncs el perquè d'aquella bonica cadira a la sagristia, a més hi havia dues cadires normals, en una d'elles hi deixaven cada dia els roquets ben plegats.

He parlat en altre lloc de les enramades que hi havia a Manresa durant l'octava del Corpus al barri de les Escodines on pertanyia la clínica, aquest barri l'enramada sempre era en diumenge per aquest motiu una de les més lluïdes, l'any 1943 s'escaigué el 27 de juny, havia sigut la Pasqua molt alta, tant l'ofici del matí com la processó per la tarda eren a l'església del monestir de sta. Clara, els escolans de la clínica hi anaven amb les nostres sotanes i fanalets, aquell any hi hagué un luctuós i lamentable accident.

Des d'on aquells anys acabava l'edifici de la clínica fins on ara i llavors hi havia el portal d'entrada d'ambulàncies hi havia unes cases, anys més tard foren comprades per l'ampliació de la clínica, eren totes cases velles unes més que altres, totes els seus darreres donaven al pati o jardí de les monges, el diumenge de l'enramada per la tarda els balcons s'omplien de gent per veure passar la processó.

Havia una d'aquestes cases coneguda pel motiu de cal Berruga, família Muncunill, Valentí Muncunill i Catlla i Rosa Barris i Closas, sota del balcó hi havia la porta d'entrada a la casa, aquesta més aviat estreta amb un graó força alt que fins feia com un banc per seure-hi i tot sota del balcó aquell diumenge ple de gent, el balcó va cedir al pes i va caure, dessota assentats al graó descrit una dona i un noiet de catorze anys, la dona cames trencades però en sortí es curà, no això aquell pobre noi que hi morí.

Tots dos més alguns altres ferits lleus que caigueren del balcó foren portats a la clínica, tot succeï havent ja passat la processó, nosaltres ens assabentarem quan escolans tots alegres i contents tornaven de sta, Clara acabada la processó a l'església nostre a deixar els fanalets i treu-re-ns les sotanes i roquets.

A la porteria havia una dona de nom Pilar emparentada en els propietaris de la casa que havia caigut el balcó, aquesta dona estava atesa d'un atac d'ansietat, vivia al mateix carrer a una casa de planta baixa xamflà al carrer de sant Benet, estava al balcó per poguer veure més bé el pas de la processó.

L'endemà del succés la Gna. Vicària digué al mossèn que anés a veure al noi, perillava la seva vida i que recitava les oracions que la "hermana" que el cuidava li feia dir, pobret morí, no sé a quina habitació o planta el posaren, aquelles senyores donades a la clínica de la planta baixa deien que no els havia deixat dormir de tota la nit, aquest desgraciat noi es deia Joan Cortina i Victori era d'una família molt humil de fora la barriada, no tenia mare aquesta havia mort.

La tarda que el noi era mort es trobava a Manresa el governador civil de Barcelona el popular Don Antonio Correa de Veligson, enterat del fet s'arribà fins a la clínica, donà ordre que no es fes pagar res a la família que la despesa

se'n feia càrrec l'Ajuntament i paga una corona amb una llaçada dels colors de la bandera espanyola.

M'esqueia que passava pel carrer quan sortia de la clínica el governador, l'acompanyaven diversos senyors, fins a la porta l'acomiadaren unes quantes monges, recordo a la Gna. Pilar Murguia Ortiz, em cridà l'atenció, aquesta s'acomiadava del governador braç enlaire, bé no el braç del tot estirat però si amb la mà el saludo falangista, coses d'aquell temps.

Tant el mossèn com la vicària ens digueren que si no anaven a estudi per fer vacances millor seria que anessim a l'enterrament d'aquell pobre noi, així ho ferem, si bé no recordo si hi vaig anar sol o acompanyat del meu germà.

Recordo que a la capella del cementiri com sempre es feia el capellà Mn. Angel Serra resà l'absolta i al final feia resar un parenostre, dient amb accent català, "ressaremos un padre nuestro por el alma del difunto.

Sortint de la capella el taüt fou endut a una sala a un departament annex a la capella on a la porta deia "sala de observación" on s'hi feien les autòpsies, la madrastra del noiet digué, no li féu més mal pobret, prou que ja n'ha tingut" l'Alcañiz funerari ens portà a veure el lloc on seria enterrat, i digué a la família ara fa massa sol per enterrar-lo, era al terra crec a la fossa judicial en el número 41, al terra feia la forma allargassada d'un taüt, la família del noi vestien extremadament senzill i penso recordar que vivien a Castellgalí als pisos de la fàbrica Carné.

Suposo que seria el primer any d'escolà que la missa conventual era a les vuit, durant la missa de sis la de Mn. Vall sentia les monges cridar a llevar-se, primer sentia un toc de campana i després una veu que deia "comunidad a levantar" això repetit dues o tres vegades, la que ho deia era una de les dues monges que feien el torn de nit.

Havent acabat la missa de sis i previ toc d'una altre campana les monges començaven el seu res, recordo d'un dia que tocant aquesta campaneta entrava tot corrent donava la impressió d'anar una mica tard l'humil Gna. Domènec, quan la conventual fou a les set, no és sentí més el "comunidad a levantar".

El darrer que feien les monges abans de nosaltres escolans i mossèn sortir a l'altar era resar un parenostre que la superiora dirigia i entre les intencions era deia "por las necesidades de nuestro instituto".

Sembla que encara no n'hi havia prou d'oracions que durant un curs temps se'n afegia un altre i aquesta era per el papa, el capellà com ara durant la missa i més d'un cop té i tenia llavors només que en llatí precís per el papa però es veu que n'hi faltava un altre.

Com dic, durant un temps quan el mossèn s'agenollava a peu de l'altar per les oracions finals, jo anava a buscar un cartonet on començava en aquesta "roguemos por el santo padre Pio XII" les monges contestaven "que el senyor le conserve le llene de vida le haga dichoso en la tierra y no lo entregue en manos de sus enemigos" i contestat això encara el mossèn llegia un llarg "roguemos" ni curt ni llarg, no durà molt temps aquesta pregària potser uns mesos, fins que un dia va desaparèixer el cartonet i pregària, les monges anaven per feina i la missa se'ls allarga-ve més del necessari.

Mossèn Pujol capellà de la casa era un home molt flegmàtic, primmirat tirant a meimò, la missa la deia molt bé però a poc a poc, bastants anys després d'haver deixat de fer d'escolà i a punt de casar-me la meua mare hagué d'anar a la clínica per ésser operada, a la planta on fou hospitalitzada havia una monja que havia arribat a la clínica després de nosaltres haver fet d'escolans, aquesta monja era penso de la Rioja i es deia "Hna. Belda".

Aquesta em deia parlant de la flema del mossèn que ella havia demanat a les altres monges que portaven anys a la casa, que havien conegut el mossèn de jove, si abans era igual, li havien dit que si, que sempre deia la missa amb la mateixa parsimonia, afegia aquesta monja que quan neteja el calze després de celebrar semblava que fregui una dotzena de plats.

Aquells anys els hiverns eren més freds que els d'ara, Manresa ja de si ciutat freda, cada any hi havia nevada i algunes de fortes, amb molta de neu, l'oncle del mossèn era canonge de la Seu i capellà titular de les monges Salessees, els dies de neu a celebrar a les monges de dalt i anava el seu nebot, l'oncle ja era molt vellet i pujar la pujada plena de neu per anar a celebrar missa que era a les vuit del matí per la seva edat era un perill.

Per uns pocs dies el capellà de les Saleses es convertia en capellà de les monges josefines, només tres o quatre dies, si he dit que el nebot era molt calmos i que deia la missa molt bé però amb lentitud l'oncle Mn. Josep Pujol i Fàbregas el doblava, la missa aquells dies encara era més llarga.

Un d'aquells dies que deia la missa el capellà de les Saleses les monges acabaren d'esmorzar abans que ho fèssim nosaltres, la superiora que surt de la porta seguida de la comunitat i nosaltres que esmorzavem que ens diu, **apa nois que tenim ofici cada dia ara.**

Una altre vegada es veu que nosaltres ens descuidaren de fer no recordo el què, però es veu que més d'un dia que la superiora seguida de la comunitat que acabaven d'esmorzar la mare Puig que ens diu, **nois haureu de menjar cues de panses**, la "madre" Puig era barcelonina pertany la seva parla materna era el català com nosaltres i aquesta malgrat que havia de parlar molt en castellà, la majoria de les monges eren de parla castellana la superiora el català el tenia a flor de llavis.

Acabat d'oïr missa i d'esmorzar les monges no perdien el temps, anaven per feina, cadascuna a la seva ocupació, les de la clínica cap als malalts i metges, les altres entraven en una gran sala propera al safareig, allà no sé que hi feien, però tot treballant resaven el trisagi.

Poc abans de acabar les misses els diumenges sortia a vendre el Full Diocesà, "Hoja Diocesana" aquells temps, a la missa de set i vuit no havia problema es quedava el meu germà, però no a la missa de sis que hi havia un escolà sol.

A la missa d'abans en llatí hi havia dos evangelis i el darrer en acabar la missa sempre era el mateix la primera part de l'evangeli de sant Joan, no s'havia de canviar el missal el mossèn se'l sabia de memòria, a més i havia aquells quadres que en deien les sacres una a cada extrem de l'altar i la més gran al mig davant del sagrari, la de l'extrem de llegir l'evangeli havia el text íntegre, un diumenge com sempre deixo el capellà tot sol, entro a la sagristia agafo la safata amb les fulles i a peu de carrer a vendre-les.

Aquell diumenge es veu que hi havia a llegir un altre evangeli no el de sant Joan, deia la missa no sé el perquè el capellà de sta. Clara, Mn. Josep Bosch i Prat i s'hagué de canviar de lloc el missal, la superiora va venir on

venia les fulles i em renyà per haver deixat sol el capellà i haver-se hagut ell de canviar-se el missal.

Un home d'aquell grupet de gent que cada diumenge des de Viladordis venien a missa, feien uns quatre quilòmetres a peu em digué, eh que era la superiora? Com t'ha renyat, la mare Puig ens hagué de renyar altres vegades per la campana de la missa en dies solemnes tocar el sanctus massa estona quasi arribar a la consagració, una altre per no posar bé el darrera l'alba del mossèn, alba feta en part de punt i deixar-la com un penjim, penjam ens digue.

Les monges entre les devocions que feien era la de la novena de la Gràcia pel mes de març, se la feien elles soles i no sé quan, quina hora vull dir, conexia que feien aquesta novena perquè en un petit moble que posaven per aquesta ocasió al seu departament al damunt un quadre de sant Francesc Xavier que durant l'any estampa i moble no sé on ho tenien, sabia que es tractava de la novena de la gràcia perquè la meva mare hi tenia molta devoció, cada any la feia en el seu devocionari de la Guia del Cristià, editat abans de la guerra pel Foment de Pietat.

Pel mes d'octubre durant la missa les monges resaven el rosari, no es movien del seu departament lateral, durant aquest mes llevat dels diumenges després de combregar al començament de la missa no s'anaven a dalt a dalt al cor, una monja amb molt bona veu es situava al davant de la comunitat a efecte que fos sentida pels fidels que hi havia a l'església i dirigia el rosari.

Els primers divendres sortien a portar la comunió als malalts que ho havien demanat i que el mossèn visitava, el mossèn sortia amb roquet i aquella peça de roba que li cobria les espatlles "pañó de hombros" amb les mans juntes portava el santíssim, l'escolanet o escolanets amb un molt bonic fanalet de metall amb vidre on hi anava un petit ciri encés amb una mà i a l'altre si l'escolà anava sol la campaneta.

Quan arribavem a la casa al baix l'escolà tocava la campana, recordo de les cases a cala Félix del carrer de sta. Clara xamfrà del de sant Maurici, era una casa de pagés antiga i mal feta, anavem a una iaia la seva habitació era a l'arribar el primer pis a costat de l'escala, eren pagesos i es veu que en el mossèn havien parlat d'alguna cosa de menjar, aquells anys que tant escassejava pels que no eren pagesos, un mes en acabar de combregar aquella velleta digué al mossèn, ja ens recorden d'alló mossèn, aquest digué bé, be.

Altres casa que recordo era al carrer del Peix, casa i família coneguda com a cal Aragó la malalta es deia Cinta l'habitació era bonica i molt neta.

Anavem a una casa del carrer de sant Benet, coneguda per a tothom com a cal Matasants, família Colillas Ribas l'iaia era cega, un divendres d'hivern al llit a més de 'aquesta dona també hi havia el seu home, aquest no combregà, només s'ho mirà.

Un dia anarem a una casa del carrer de sant Bartumeu, cala Sensona, només hi van anar un mes, mentre forem allà un rellotge amb la melodia de l'Ave de Lurdes no deixà de tocar, a l'arribar a la sagristia i parlant de la musiqueta el mossèn digué està carregada de romanços, aquesta dona tenia un nebot jesuïta el germà Samsó.

De tant en tant més que portar la comunió a un malalt impossibilitat de sortir, anavem a algun perquè estava malalt greu, és temia per la seva vida, havíem anat a bastants, em recordo un al carrer de Sta. Clara Nova, casa coneguda com a cal Ramon del Nen, d'escolans el meu germà i jo, havíem de resar el "confiteur Deo" ho ferem però enmig de les llatínades ens posarem a riure, a l'arribar a la sagristia el mossèn ens digué, anat molt bé, encara n'haguera anat més si no us hagessiu posat a riure.

La comunió d'un malalt greu era diferent de les altres que només ho eren per devoció, el mossèn feia algunes preguntes al malalt llegendes en un petit llibre, una d'elles si perdonava de tot cor si alguna persona li hagués fet alguna cosa mal feta, recordo a una dona coneguda per la Babila que aquesta contestà que perdonava a tot el món.

En aquest cas també se'ls administrava l'extremunció se'n deia llavors, ara es diu la unció dels malalts, amb cotó fluix amb oli que portava el mossèn els anomenats sants olis, feia unes creus a les mans del malalt, així com els peus, una vegada fet això amb el cotó fluix el mossèn deia als de la casa, no ho llenceu, cremeu-ho al foc.

Quan el malalt havia rebut la comunió i se li havia administrat l'extremunció el mossèn es treia de la butxaca els rosaris i amb la creu del rosari donava la benedicció al malalt la indulgència plenària i deia al malalt, ara la vostra ànima queda blanca com la neu, neta com el dia del vostre baptisme, ara Nostre Senyor us ajudarà a la vostra malaltia i si convé us

retornarà la salut, això és que voldria li contestà el Papet de cala Garsula, Josep Novau i Casasayas en aquells anys casa número 22 del carrer de sant Llorenç de Brindis, una anys abans i també en el mossèn ja hi havíem anat pel seu pare el Joan Novau i Rocaforma.

En tots els combregàs que havia acompanyat el mossèn, tant si eren per devoció com si eren per malaltia greu el mossèn quan sortia recitava el Te Deum, el recordo que posava més èmfasis quan tres vegades seguides deia "sanctus, sanctus, sanctus" del meu record en totes les cases sempre el malalt pogué combregar, de donar-se el cas de no poguer-ho fer en aquest cas no haguera recitat el Te Deum, aquest cas és donà però no hi vaig intervenir, només ho vaig sentir comentar, una dona de cal Mitge ric família Bacardit encara carrer de sta, Clara Vella, morí en el precís moment que treia la llegua per rebre la comunió.

Arribats de nou a l'església quan venien d'administrar els sagraments per malaltia, agenollats a peu d'altar el mossèn resava una oració que llegia d'un llibre i deia ara pel nostre germà deia el nom del malalt resem-li un parenostre per la seva salut.

Els diumenges gairebé a les tres misses l'església es feia petita, aquells anys immediats a l'acabament de la guerra la gent anava molt a l'església, gairebé era obligat per les monges deixar el seu departament i anar a dalt al cor, la gent del carrer ocupava el departament que hem deien el resguard, tampoc l'església era massa gran.

Els dies feiners era diferent però en tot sempre hi havia qui diàriament venia, eren els anomenats de missa diària i comunió, a la missa de sis la de Mn. Vall recordo el vell de cal Bernat, conegut també per el Pauet, Josep Ribas i Palà que vivia a costat mateix de l'església, L'Ignasi Torrents i Ferrer que vivia unes cases més amunt família molt religiosa, l'Evarist Noguera i Font que vivia a les cases conegudes per la Barceloneta, un altre era un home que venia de lluny i diàriament, vivia pels volts del Castell, durant la missa passava el rosari, vestia sempre igual amb pantaló i americana de blau fosc, camisa també fosca però molt net tot ell, pel seu vestit semblava que fes de metalúrgic. Els diumenges aquest darrer home descrit vestia diferent i a l'americana i portava la insígnia de terciari franciscà, semblava una mica curt de vista però en un determinat lloc que van coincidir em reconegué, em digué no ets l'escolà de les josefines?.

Una dona que també acostumava a venir a la missa de sis i també a vegades a la de set era la Vicenta, una santa no canonitzada, el seu nom complet era Vicenta Playà i Lluch, vivia al carrer de sta. Clara, es veu que anys enrera havia ensenyat a cosir segons em deia la mare que hi havia anat.

Era dona gran, sempre vestia molt senzilla de negra, era molt prima i més aviat d'estatura alta, s'acostava a combregar amb tota la senzillesa d'aquest món, s'agenollava en els ulls clucs, quan havia rebut la comunió feia un gest en els ulls però no els obria, feia com si volgués dir ja ho tinc tot, res em manca, s'aixecava i se'n tornava al seu lloc.

Aquesta havia tingut una germana monja de les Germanetes dels pobres, explicava la mare que un dia un home de les germanetes i anà i li féu saber la mort d'aquesta germana i que ella la Vicenta es posà a plorar, també en tenia una altre de germana aquesta encara viva monja caputxina, ella també havia tingut vocació de caputxina però no hi pogué entrar el seu pare que deien a casa que era un tros de pa era vidu i ella l'hagué de cuidar, quan morí ja li havia passat l'edat per poguer entrar al monestir de caputxines.

Ara quan venia a la missa feia d'"andadora" de les caputxines, hi passava tot el dia, anava a la compra i hi feia encarrecs, no era sola n'hi havia una altre i fins en aquells anys i havia un home que li deien "hermano" que fins i tot sortia fora de Manresa a la capta.

La Vicenta hi passava tot el dia i com l'altre que hi havia i dinaven i sopaven, recordo d'un dia que hi vaig anar que per torn els passarem el sopar un plat de col i patata amb dues sardines al damunt i en un pot d'alumini amb nansa la llet, havent sopar se'n tornava cap a casa seva, a poc a poc carrer de sant Bartumeu amunt amb una petita senalla d'espart a la mà.

Un dia dels sants innocents unes canalles li volien posar una llufa i ella els deia, no me la poseu i els donava cèntims per no posar-li, cobrava una petita pensió, aquells anys havien d'anar a cobrar-la al "Instituto Nacional de Previsión" situat al carrer del Born, és formava una llarga cua de gent, d'avis, la Vicenta quan arribava a la finestreta havent cobrat deien que deia, moltes gràcies i "Viva Franco".

Un company meu que ho fou de treball bastant més gran que jo Marcel·li Corrons i Oller (a) Catllà, vivia proc d'on vivia la Vicenta eren veïns, m'explicava que els dies de la revolució del 36 sofrí un escorcoll el pis

de la Vicenta i em deia que de sants i quadres de sants em deia encara en salten ara.

Els diumenges per la tarda aquesta santa dona ensenyava doctrina a les nenes i quasi noies que aquell temps es donava a l'església de les josefines, no era sola a ensenyar-ne i havia també una altre del mateix carrer de la Vicenta aquesta també de molt bona fe la Montserrat Augés Ferrer, segons explicava a les noies també havia tingut vocació per monja però la salut li impedí, i encara una altre aquesta de lluny de la carretera de Pont de Vilomara la Pilar Pons molt alta i prima, totes tres solteres i llevat de la Vicenta les altres dues les nenes però ja grans, potser ja amb quinze anys de la Montserrat i Pilar les hi deien senyoretetes.

La Vicenta morí a les Germanetes dels pobres l'any 1961 a l'edat de vuitanta-tres anys, havia perdut el coneixement, gent que havien anat a veure-la deien que feia tanta pena dona en tan de coneixement i que no sabia el que és deia.

A la conventual de la set apart de les monges havia la gent de la casa, les noies donades a la clínica i bona part de les senyores i altres gent de la barriada, com la Júlia la mitjaire, Júlia Lalaguna i Serasa, nascuda a Guaso (Osca) era soltera el seu pare que jo mai havia conegut havia sigut mestre nacional de Viladordis.

Aquesta Júlia al pis on vivia del carrer caputxins amb unes màquines feia mitjons, bona part de la canalla havien passat per aquell pis portats per la mare per fer-nos mitjons, també treballava per cal Cucurella, botiga situada al carrer de Guimerà d'anys desaparescuda, per treballar per aquesta casa li permeté cobrar pensió de jubilació.

La Júlia era terciària franciscana ocupant el càrrec de germana ministra les més de vegades, era molt amiga de la Gna. Puig, aquesta mitjaire acostumava portar unes arracades que deia que eren de la Gna. Puig que aquest portava durant els anys de guerra, acabada aquesta i de nou vestir habit les hi havia donat.

Una altre que no hi faltava mai a la missa era l'Amàlia Casasayas i Cucurella (Malia) per a tothom, era soltera, vivia al carrer de sta. Clara Vella amb el seu germà solter Quimet que treballava de carter, pel fet de fer el

germà de carter aquesta dona era coneguda per la cartera, era dona de molt caràcter no massa fàcil, religiosament molt formada, bona coneixedora de la bíblia més que molts capellàns, li havia dit mossèn Pujol el seu confessor, sempre parlava dels seus viatges, havia viatjat dues vegades a Roma a veure el papa Pius XI, li professava una gran veneració.

Una de les vegades que viatjà a Roma fou pel jubileu de la redempció i l'altre per la canonització de santa Bernadeta de Lurdes, aquest viatges ho explicava en tots els ets i uts a una gent que mai havia sortit de casa, també explicava les vegades que havia anat a Lurdes.

Havia tingut un germà al seu temps un bon pediatre el Dr. Joan Casasayas i Cucurella, havia mort a Barcelona on vivia, no era casat però tenia un fill que tant aquesta Amàlia com el seu germà mai no havien reconegut, va sostenir i va guanyar un plet en el col·legi de metges de Barcelona arran de la mort del germà i el seu enterrament a Manresa.

Amb la Gna. Puig moltes vegades havíem parlat d'aquells anys d'escolà de la gent i sobretot d'aquelles monges les velletes Gnes. Rosa, Peiró, Domènec i de la Gna. Dolors Vinardell i Pagues, nascuda a Blanes, sempre malaltissa, passaves setmanes sense veure-la, després tornaves a veure.

Algunes vegades aquesta monja venia quan esmorzàvem i ens deia algunes coses, ens feia donar gràcies, morí jove només amb 30 anys el 1946, vaig sentir dir que arran de la seva mort deia, hi haver de marxar sola, sense la mare, si que els pares hi foren al seu enterrament, al cementiri la mare en sentir els cops que donava el sepulturer per obrir el ninxo, la pobre mare deia i tant que a mi m'estimava, aquells anys les monges eren enterrades a un ninxol amb ossera arran de terra i de propietat particular, a la làpida no hi constava per res el nom de les josefines.

Parlant amb la Gna. Puig d'aquestes religioses mortes, ella em deia quan jo li recordava els noms, ni pols ni pols d'elles em deia. També li recordava a la Gna. Vicària el seu fort caràcter ella em deia que tenia un cor d'or, que si la "madre" li deia que havien arribat unes germanes noves i que una d'elles estava delicada de l'estómac la vicària tenia cura d'aquesta germana tant o més que la seva mare pròpia.

Aquells temps les monges sempre amb el mateix ordre i amb les mans juntes com veiem amb les imatges de la Puríssima venien a combregar, primer

Vivències de fer d'escolà.

de fer-ho era la superiora que en el seu departament sempre ocupava el darrer lloc tocant a la paret, les més joves les arribades del noviciat el seu lloc era al davant de la comunitat però no per l'ordre d'anar a rebre la comunió, en aquest cas eren les darreres.

La “madre” la primera. Consuelo Puig i Deulofeu
Gran part de la seva vida de religiosa el passà a Manresa l'any 36 ja formava part de la comunitat.

La seguia la vicària Gna. Cristina Boadella i Garrós
També formava part de la comunitat l'any 36, crec que tenia una altre germana també josefina destinada a la casa de Terrassa, les dues eren ties carnals del polèmic home de teatre Albert Boadella

Més o menys per aquest ordre seguien les de més edat.

Gna. Rosa Gassó i Garrós, nascuda a Cirera (Tarragona)
També de la comunitat l'any 36

Gna. Concepció Pairó i Alabern, Setcases (Girona) ripollés, aquesta era molt velleta i quan et veia sempre volia fer-te un sermoneig, dient sigues un bon minyó i coses per l'estil, mirava de desfer-me d'ella, sempre li sortia molt mal alè.

Gna. Maria Domènec i Serra, Blanes (Girona)
Segur que quan deixà el poble encara la seva platja no era coneguda com la Costa Brava, feia molts anys que era a Manresa, de quan encara no havia clínica i anaven les monges de dues a dues mai soles a la vetlla per les nits, religiosa d'aspecte molt humil, a la clínica tenia cura d'una pobre dona la seva habitació era als baixos proc del safareig i la sala de labors, sempre estava al llit cridant, ella li portava l'esmorzar.

Gna. Juliana González Galí de Begares (Logronyo)
Aquesta no formava part de la comunitat a l'exclatar la revolució del 36, sembla que arribà a Manresa procedent d'una altre comunitat, durant els anys de guerra i en un dia de primer divendres.
Era de complexió robusta, de totes les monges com de tots els fidels que durant el temps d'escolà havia vist atensar-se a combregar, de cap havia vist una llengua tan grossa com la seva, feia joc en el seu físic, no

en va la seva mare de petita li deia “**montón de hermosura**”, era molt treballadora l’havia vist sempre al primer pis, quan no pogués cuidar malalts els darrers anys ajudava a la cuina, era de molt geni però també molt pietosa.

Gna. Maria Sanpons i Serra de Solsona (Lleida)

Si bé amb molta família a Cardona, era de cara molt blanca, semblava que estigués malalta, l’any 1942 el cotxe de la línia de Súria caigué al reg dels Panyos, en aquell temps un gran accident, hi hagué molts lesionats però cap mort, en el cotxe i viatjava un nebot d’aquesta monja farmacèutic a Súria, fou com d’altres portat a la clínica, anys més tard explicava aquest que la Gna. Pilar Murgia li deia “usted no se preocupe, teniendo su tia aquí” aquesta religiosa l’havia vist molt al primer pis, anava bastant de nit, sabia de remeis casolans, era molt asequible, no envellí morí als 58 anys.

Gna. Lluïsa Rubiralta i Guitart

Manresana i de la barriada, potser havia sigut tota la vida de religiosa a Manresa on hi féu la professió solemne pel mes de març de 1933, parlant amb ella d’aquells temps immediats del concili i d’aquella Gna. Belda que després de disset anys fou destinada a altre casa i que en tingué un gran disgust em deia, aquella no li costava gaire de plorar, i afegia parlant de les que deixaven la vida de religió, aquí no et falta mai el plat a taula.

Gna. Pilar Murgia Ortiz de sant Sebastià (Guipuzcoa)

D’estatura alta, feia de lectora a la comunitat, ja era a Manresa abans de la guerra seria de les mes joves aquell temps, la recordo sempre al primer pis, penso que faria d’administradora, si una mútua et feia venir a la clínica et donava un volant i et deia demanà per la Gna. Pilar, molt treballadora la recordo al carrer escombrant després d’haver descarregat carbó un camió, l’habit arremengat a la cintura i dessota altre habit igual de llarg fins als turmens de roba de pisana, quan deixà Manresa n’hagué molt sentiment, anà per superiora, no estic segur si a Bilbao.

Gna. Dolors Cufí i Pujol de Mieras (Girona)

Sempre l’havia vist al galliner, ja era a Manresa d’abans de la guerra.

Gna. Pilar Gifré i Lleuradó de Vilapriu (Girona)

Sempre he pensat que aquell any que sentiem com la comunitat era cridada al matí, alló de “comunidad a levantar” era la veu d'aquesta monja qui ho deia, aquells temps anava bastant de nit.

D'abans de la guerra molt jove ja era a Barcelona, segons explicava anava a la vetlla de malalts per les nits, de dues a dues religioses, mai una de sola, a una casa la senyora malalta, l'altre companya seva de vetlla més gran que ella demanà un jesuïta per l'atenció espiritual, la malalta era de confessió cristiana però no catòlica, quan el jesuïta sortí de l'habitació demanà quine de les dues l'havia demanat i li digué “que nunca más se le acuda llamar a un sacerdote católico para una persona de diferente confesión”

També a Manresa explicava que el pastor de l'església evangélica amb la Gna. Aurora López tenien una polèmica, feia estona que durava i la Gna Gifré tipa de sentir-ho toca el timbre la Gna. Aurora i anà i pregunta “que pasa, que pasa” l'altre li digué “que dejes el tema, no ves que él está más preparado que tu”.

També explicava del temps de la guerra a la Girona plena de soldats, ella una noia jove però ja monja els soldats li anaven al darrera, ella per treu-re-se'ls de damunt els deia que tenia el xicot al front i que no es volia comprometre.

En el cor de les monges feia el baix i molt bé, en alló de “oye el suspiro del que te invoca”

Crec que en el temps tothom la conegué per la tieta, era molt feineria i entregada, filla de l'obediència deia.

Gna. Concepció Garatea Ortiz, d'Arendain (Navarra)

També hi era d'abans de la guerra, seria de les joves, potser la més jove, penso que sempre havia sigut al quiròfan.

Gna. Victoria Izaguirre Bengoochea de Bustia (Vizcaya)

Molt agradable i jovial, vaig estar a la seva professió solemne a la capella de la casa de sant Miquel, l'havia vist molt al tercer pis, anys més tard crec que fou destinada a Amèrica i que fins fou superiora, sembla recordar que alguna em digué que quan entrà al noviciat se li hagué d'ensenyar el castellà parlava eñ basc.

Gna. Carme Huguet i Viladrau de Palau d'Anglesola (Lleida)

La vaig veure arribar, encara era professa, potser Manresa no fou el seu primer destí, amb el temps portà l'administració, ella era la clínica, fins anà un temps de superiora a Barcelona però tornà a Manresa, era a casa ella deia, els darrers anys l'havia vist en familiars seus de vacances a Berga.

Gna. Carme Costa i Pijoan de Bellver d'Urgell (Lleida)

No em recordo d'ella, només l'havia sentit anomenar en una ocasió que un grupet de monges una d'elles digué, Gna. Costa tan alta no ens deixa veure...

Gna. Basilia Recondo Erviti de Beruete (Navarra)

Estava al primer pis, era molt prima i de cara bonica, unes molt poques vegades havia sortit a posar inyeccions a famílies veïnes, una d'aquestes famílies al carrer de sant Llorenç de Brindisi al nen Josep Solé i Puig, aquell dia l'acompanyava una germana seva que es trobava a Manresa en visita a la seva germana religiosa, essent jo d'escolà vaig tenir uns furóncols a les cames, ella més d'una vegada me'ls havia curat. Anys més tard vaig saber que anà destinada a Amèrica i que allà no era tan prima com era a Manresa.

Gna. Ildefonsa Amestoy Ayon de Lizárraga (Navarra)

La vaig veure arribar de Girona, era alta molt esbelta i també molt jove, la recordo un dia al jardí hi havia la nena d'una botiga del carrer Caputxins, botiga de queviures coneguda com a cala Nita, la nena Pilar Treserras i Bertran, aquesta nena era com una nina de porcellana, la Gna. Ildefonsa sortí al jardí, damunt de l'habit negre el blanc de la clínica, veié la nena s'ajupí i li féu un petó.

Uns anys després jo ja no era escolà la vaig veure un diumenge a Montserrat, ens van saludar i li vaig demanar si era la primera vegada que hi estava, em digué que ja ho havia visitat una altra vegada, destinada fora de Manresa vaig saber que havia arribat a ser superiora.

Gna. Juque Alangua Echevarria d'Echauri (Navarra)

Suposo que arribà junt amb la Gna. Ildefonsa, n'arribaren dues, si era aquesta era molt ceremoniosa, quan venia a combregar una vegada agenollada encara feia una reverència.

Gna. Josefa Guell Turró de Palau Sabarnera (Girona)

Vivències de fer d'escolà.

No tinc cap referència d'aquesta, només del seu poble sota la serra Verdera, sota al castell de sant Salvador amb la badia de Roses.

Gna. Aurora López Ochandiana de Vitòria (Alava)

La vaig veure arribar de Girona, era organista i bona organista, havia deixat de fer d'escolà quan la seva professió solemne, celebrà la missa el jesuïta para Eugeni Madorell, aquest ingressà a la Companyia procedent del clero secular, home molt espiritual.

Recordo de l'homilia que li digué "vienes del norte de España, donde abunda tanta religiosidad, seguramente de una de tantas familias.."

De Manresa anà destinada potser a Barcelona en el temps fou rellevada d'organista per una altre amb molts més estudis musicals però em deia una religiosa era molt millor la Gna. Aurora que em fa molta pena de com ha hagut d'encaixar el canvi deia.

Gna. Benita Jaristi Bilbao de Guerricaiz (Vizcaya)

No la recordo de res

Gna. Angeles Ceballos Hoyuela de Barrera (Santander)

Mentre vaig ésser d'escolà aquesta sempre era la darrera a combregar a més totes les altres el diumenge i festes grosses portaven mantell, ella sempre l'havia vist sense, quan la vaig veure a Lleida li vaig demanar el per què anava sense, em digué que no ho recordava, encara la vaig tornar a veure una altra vegada aquesta a Manresa, coincidí amb la festa de la Divina Pastora, la vaig acompanyar a la imatge de la mare de Déu pastora li besa el peu, em digué que a ella també se li havia mort molta família.

Crec que després de molts anys a Lleida anà destinada a Madrid.

De les que formaven part de la comunitat a l'exclatar la revolució del 36 hi havia la Gna. Babila Urquzu Sánchez, navaresa de Menojarres, suposo que n'era la superiora.

Les que formaven la comunitat l'any 36, suposo que serien sinó totes amb molt bona part aquelles que la tarda del dia 24 de gener de 1939 s'abraçaven als soldats que hores abans i procedents de l'exèrcit del general Franco havien entrat a Manresa sense resistència.

Jo era un nen acabats de fer els set anys, anava de la mà de la tieta de casa germana de la mare, Francisca Mominó i Vilà, la gent gran deien

aquestes dones que s'abraçen als soldats són les monges, jo pobre de mi no hi entenia res, veia unes dones com les altres.

També d'aquella tarda recordo a la porta principal de la clínica un senyor vestit de fosc portant a la mà una postal amb la fotografia del general Franco, postal que més tard una d'igual em donà un soldat a mi, el senyor de vestit fosc l'ensenyava i tocant-la amb l'altre mà deia, aquest, aquest més tard vaig saber que aquell senyor era l'inefable mossen Joan Vall i Cortacans, qui durant tot el temps que durà la guerra visqué reclòs a la clínica, a l'habitació que s'estava si alguna vegada si volia entrar les monges de llavors deien, ui, hi ha un malalt, molt malalt, no hi entreu pas.

Fins aquí els meus records d'escolà a les josefines de la clínica de sant Josep, per acabar els records de les josefines de la casa de sant Miquel, en altre lloc dic que la superiora d'aquesta casa aquells anys la mare Babila a nosaltres els escolans de la clínica junt amb el mossèn i fins Mn. Vall ens tenia com del cabildo o capitol.

Durant l'any hi anavem diverses vegades, una de les vegades que hi vaig anar tot sol fou un dissabte per la tarda que es consagrà el nou altar junt amb la bonica imatge de la sagrada Família que el presidia.

Hi vaig arribar bastant abans de l'hora prevista i em vaig dirigir al gran pati que hi ha sobre del carrer Vestals, des de la porteria situada a tocar la petita plaçeta del carrer de sant Miquel passant un passadís em va conduir a una escala que conduïa al pati-jardí, així com a la cuina de la casa i menjador de les monges, una monja devia ésser de la cuina em donà dins un sobre de carta un grapat de cireres.

Fou aquest dia que a la sagristia esperant el començament de la cerimònia hi havia el rector-arxiprest de la Seu Mn. Valentí Gibert i Mensa oficiant principal, el capellà de la casa Mn. Narcís Sabadell i Mn. Josep Pujol de la clínica que el rector de la Seu va dir als dos capellans, vostès tenen les dues millors cases de Manresa.

Durant la cerimònia jo sostenia una safata en tot de petites coses, fins sembla recordar que hi havia com un ciment o potser silicona, el rector de la Seu en un llibre de poques planes escrit tot en llatí i que li sostenia un capellà l'anava llegint a mesura que s'anava desenrotllant la cerimònia de consagració de l'altar.

A l'acabar i ja a la sagristia el rector de la Seu felicità a la mare Babila per l'encert de l'altar i el bust tan bonic de la Sagrada Família, feia goig de veure, l'altar era tot de marbre blanc amb uns petits gerros de flor blanca però no sols aquella tarda sinó que sempre fou igual, recordo d'algun predicador jesuïta que en acabar alguba funció a la sagristia havia demanat, i sempre ho tenen igual?.

En algunes ocasions i trobava un escolà, es deia Joan Solernou i Rosell, no vivia massa lluny al mateix carrer sant Miquel, al segon pis d'una casa que als baixos hi havia les oficines del gas (Gaz Manzana) un gros rètol ho deia, el pare d'aquest escolà tenia dues germanes a l'Institut de Josefines i pertany ties de l'escolà, el seu pare no s'hi pensava gaire anar i tornar a peu a Montserrat en compliment d'una promesa.

Una d'aquestes ties penso que tota o bona part de la seva vida de religiosa havia sigut a Amèrica, l'altre a Barcelona on anava a la vetlla, dona molt feïnera, l'havia vist en una casa d'una família coneguda de casa, els darrers anys fou destinada a Cardona a contracor seu, la Gna. Puig deia si el destí a Cardona encara a sigut per un bé seu, que hi havia de fer a Barcelona, sortir pels vespres, agafar metro o autobús, no hi restà molt temps, hi morí aviat.

També de la família de les dues monges josefines n'hi havia una altre a la companyia de Maria com a germaneta, fou la primera en morir de les dues germanes religioses, eren de la família dels Solernou de santa Clara Nova, casa coneguda per a tothom com a cal Pilet, en aquells temps família molt religiosa amb forces fills i de res diari del rosari.

A sant Miquel també hi anavem cada any pel desembre a la festa de l'arxiconfradia de les filles de Maria, el matí a les vuit a la missa de comunió general per la tarda a la funció, n'era consiliari el capellà canonge de la Seu mossèn Ignasi Alegre i Galí, un any a la homilía de la missa els parlà de l'eucarístia, els deia que quan una persona acaba de combregar s'hi hauria d'anar al seu costat en dos ciris, es queixava que no hi havia suficient devoció.

Al primer banc de la capella i que donava a la paret de la sagristia i proper a la porta d'aquesta era ocupat per la junta, senyoretes cinquantones en amunt, vestien focs, alguna negra amb boniques mantellines, eren de famílies considerades benestans, entre d'altres i crec la presidenta una tal Josefina

Costa, vivia amb el seu germà també solter a la plaça de l'Ajuntament, just al començar la baixada del Pòpul, una altre podia ser una Rosals-Argullol.

La comunió aquest matí era molt llarga, durava molt, hi venien moltes noies de totes les edats amb la medalla de "Hija de Maria", qui m'ho havia de dir que entre les més petites unes nenes hi havia qui anys a venir havia de ser la meva esposa, companya de vida i mare dels meus dos fills, coses de la vida, em diu ella que al néixer ja unes dones veïnes van demanar a la seva mare per inscriure-la, aquell diumenge aquelles bones dones dues germanes l'anaven a buscar i la tornaven a casa.

Les de la junta al davant de tot al primer banc, durant la comunió tingués la durada que tingués agenollades en el cap cop, de tant en tant aixecaven el cap es miraven el mossèn mentre aquest distribuïa la comunió, altre volta el cap cot i tot posant-hi una cara d'intensa devoció, tirant a compassió, aquesta primera fila semblava més d'una missa de difunts, quan una o dues aixecaven el cap les altres l'abaixaven, així durant tota la durada de la comunió que era llargue, el cor de noies canta que canta, a l'harmòniun una tal Sarret dona gran llavors l'esquena ja li començava una mica de corba que en el pas dels anys se li accentuà molt, dona amiga de la Gna. Puig, filla de l'historiador manresà Joaquim Sarret i Arbós i germana d'un capellà mort durant la revolució, vivia al carrer Botí amb altre germana soltera.

Aquesta bona dona Sarret un any abans de començar la missa entrà a la sagristia i amb mossèn Alegre li explicà alguna cosa de la presidenta Costa envers un sorteig que s'havia de fer i la presidenta també hi volia participar, els dos tenien animada conversació, un moment ella va dir, ai, no enraonem massa alt la Costa és aquí al costat al primer banc i ens pot sentir.

Per la tarda hi havia la funció religiosa, consistia en el res del rosari seguit d'unes oracions i després venia el sermó, del meu record sempre era fet per un jesuïta, un any el féu el pare Ferran Torra i Sisquella, director que era de les congregacions marianes, tant masculines com femenines aquells anys en ple auge, acabada la funció predicador i junta a la sagristia les senyores o senyoretes li deien quan començarien les obres de reconstrucció de sant Ignasi, eren gent d'abans de la guerra, trobaven a faltar aquella església.

Un altre any que recordo predicà el jesuïta de nom Joaquim Lamolla, abans Mn. Alegre dirigí el rosari, tenia por que el predicador encara no hi fos i endemés del rosari i afegí quelcom de més, el predicador a la sagristia

comentà, va llarg això, ho allarga molt aquest mossèn, quan aquest entrà hi es trobà en el predicador li va dir, ai, pensava que no hi seria, per això he fet els exercicis.

Aquest pare Joaquim Lamolla versà tot el sermó d'aquella tarda-capvespre en el tema "Ecce mater tua" i traduïa, Ahí tienes a tu madre, aquest els deia que havien de posar tora la confiança amb la mare de Déu i mare nostre, els explicà alguns aconteixements de l'història i que sempre havia sortit l'ajut de Maria, recordo que deia "hubo unos años de mucha zozobra", llavors encara posava més èmfasi amb "Ecce matter tua".

S'acabava la funció amb el besamans, damunt d'una tauleta s'hi posava una imatge de la mare de Déu i les filles de Maria i passaven estimant el peu de la imatge, un escolà amb la safata i un altre donant unes estampes.

Jo seria un noiet d'onze, dotze i fins potser tretze anys, trobava les estampetes que es repartien que hi havia uns escrits estranys, cursis de gran vaig pensar, recordo d'una que al revers deia "un poquito más" demanava a les noies que a imitació de la mare de Déu la seva mare, fossin més modestes, més recatades amb el vestir, que no seguessin la moda de pintar-se i coses per l'estil.

Una altre estampeta hi havia un acte de contricció que deia que s'arrepentien de tot i feien esmena de no fer-ho més "menos con la moda", com dic era un noiet que no hi veia més d'un pam del nas però ho trobava no sé com de rar a la meva edat.

El diumenge 21 de maig de 1944 hi hague la missa de primera comunió dels alumnes de l'Academia Massegú, temps més tard Academia Central, situada al carrer de sant Miquel a tocar a la plaça major, aquells anys l'academia de més nom a Manresa.

Al començar la missa un professor s'atansà al presbiteri i llegí en castellà una salutació presentant els nous combregants al celebrant i entre aquest i el professor hi hagué un petit diàleg, el celebrant preguntà si estaven ben preparats per rebre la sagrada comunió, contestà el professor dient-li el com i de quina manera s'havien preparat.

El celebrant fou mossèn Camil Sanfeliu i Mas, manresà, aquells temps capellà de les monges dominiques de l'Anunciata, més tard ho fou de les

reparadores com també canonge de la Seu i mestre de cerimònies, aquest capellà també feia de professor a l'academia, la quitxalla li deia mossèn calderilla el posar les notes no feia com tots, aquest fraccionava, si donava un sis i posava 6,25 o 6,50 o un 6,75, d'aquí de mossèn calderilla.

Les monges cuidaren dels cants, en un moment de l'homilia o sermó entre les coses per les quals va dir que havien de pregar els diu "sabeis perquè estan tristes y lloran estas hermanas, porqué han perdido a su madrecita, rogado por ella, como yo hice aplicándole la santa misa" feia poc havia mort la mare generala de les josefines, crec que es deia "Dolores".

A la clínica el dia que la litúrgia ho permetia hagué missa de difunts i el mossèn portà casulla, estola i maniple negre, acabada el mossèn resà una absolta en el mateix petit llibre de les misses de difunts, tant aquell dia com els anteriors a l'hora de combregar veia a totes les monges, tota la comunitat i les vaig veure igual com sempre, ni tristes ni amb cara d'haver plorar o amb ganes de fer-ho.

S'acabà la missa de primera comunió, només una famíulia és recorda dels escolans i quelcom ens donà, no recordo quant, només hagueren de dir gràcies una vegada, algun d'aquells nens d'aquell diumenge encara els reconec avui, malgrat els anys, els recordo per el seu peculiar físic.

Les altres vegades que hi havíem anat a sant Miquel era per la professió solemne d'alguna monja de la comunitat, això d'una a dues vegafes, no recordo els noms, tampoc no les conexia com les de la clínica.

En recordo una de nom "Luisa" alta i amb ulleres, no hi havia cap familiar, seria de lluny, havia una senyora de la família Armengou que feia de padrina, estava proc seu durant la missa, la professa amb mantell i un ciri a la mà una part del temps.

Aquestes cerimònies de professió acostumava molt celebrar la missa el jersuïta pare Francesc de P. Messeguer i Domingo que ja he pasrlat d'ell, aquest immediatament abans de la comunió feia l'homilia, era d'estatura baixa a l'escolà li feia posar una cadira al presbiteri la part del seient de cara als fidels, durant l'homilia s'hi apoiava per això de la cadira.

L'homilia consistia en un panegíric a la vida religiosa i a l'Institut en que anava a professar solemnement la professa, recordo que li deia que

mitjançant aquell lliurement amb el vot de pobresa ni una estampa és de la seva propietat, la capella acostumava a ser gairebé plena, cal dir que les senyores donades a la clínica i eren totes, les nenes assilades i altres senyores, en un moment donat de l'homilia feia un incís i dirigint-se als fidels els deia **"permitirme que os diga, el estado religioso es el más perfecto de los estados"**

Acabada l'homilia venia la comunió, davant la sagrada forma la religiosa llegia en aquell llibret que llegien la renovació de vots, combregava i marxava molt més recollida que en altres dies.

Una vegada acabada la missa penso que celebrant i escolans ens retiravem a la sagristia, llavors la superiora en el cas la mare Babila s'assentava a la cadira que havia servit per apoiar-s'hi el P. Messeguer, la professa agenollada davant la superiora, aquesta posava l'anell a la professa, així com la creu que des d'aquell moment li penjava del coll, fins llavors era una medalla que em sembla que les ja professes la portaven al capdavant d'aquells llargs rosaris.

En tot això penso que quelcom als peus de la superiora llegia la professa i la superiora li posava la mà per sobre del cap sense arribar a tocar-li pronunciant unes paraules, finalment se li posava una coroneta blanca com la de les nenes de primera comunió, en acabar professa i superiora s'abraçaven, seguint tot seguit tota la comunitat, amb recolliment i les mans juntes com una mare de Déu es retirava.

A dins el convent tot eren com uns xisclets, noves abraçades i petons de les monges, alguna dient "donde está la novia", també rebia felicitacions d'algunes de la gent que havien assistit a la cerimònia, nosaltres els escolans cap a casa.

El dia 24 de gener s'esqueia a Manresa que aquells anys era festiu, l'aniversari de l'arribada dels nacionals, "el dia de la liberación" i a sant Miquel no sé si s'esqueia aquell dia ho aprofitaven per celebrar el sant de la superiora la mare Babila Urquzu Sánchez, aquell matí el meu germà i jo escolans a la clínica anavem a felicitar-la, abans compravem una postal que sempre triaven que hi hagués sant Josep i li entregaven, era una postal en blanc, com no sabiem que escriure, no hi posavem res, la superiora ens donava un grapat de caramels.

Un any que no pensarem en comprar la postal la llibreria Roca situada al carrer de sant Miquel gairebé a tocar la porteria, aquest establiment tots els festius pels matins era obert, venien el diari “El Correo Catalan”, tant el meu germà com jo pensarem i així hi anarem per comprar la postal, hi havia el propietari, home gran per més que li explicarem que eren els escolans i volien la postal per la superiora que era el seu sant, no ens hem sortirem, hagueren d'anar a felicitar-la sense la postal de costum, davant la superiora ens hagueren d'excusar.

Hagué un any ens hagueren d'esperar una mica a una saleta, havia altres visites que la felicitaven i s'abraçaven, nosaltres ho sentiem i fins els veien es trobaven en un passadís, la mare Babila just arribar a la saleta es trobà amb una senyora, s'abraçaren molt efectuosament i la superiora digué “ay, señor” no he sapigut mai que volia dir aquest “ay”, però a la meua vida i recordant aquell llunyà matí aquesta exclamació la he fet servir més d'una vegada tot i afegint com aquella que no vaig saber que volia dir.

A la porteria de sant Miquel hi havia una monja molt velleta que es posava molt curvada, era catalana, un 24 de gener no recordo l'any que seria, ens demanà si encara eren a la presó aquells homes, li vam dir que sí, ens digué poques vergonyes.

Aquesta bona monja es referia a uns homes pagesos un del carrer Caputxins, un altre del carrer de sant Llorenç de Brindisi i l'altre de la carretera de Vic, aquell any aquest homes es cuidaren de la festa de sant Antoni Abat, la festa religiosa consistia en “oficio solemne con sermon” així ho deia el programa, sense el nom del predicador, aquest abans de pujar a la trona això a l'església de Casa la Caritat que feia de parròquia per trobar-se enderrocada l'església parròquia del Carme demanà a aquells homes com havia de fer el sermó en castellà o català, aquells bons i pacífics pagesos li digueren en català.

El predicador no li passà res almenys que transcendís, però no aquells homes, havia a l'ofici un militar que ostentava la representació a més de les autoritats civils i també falangistes de l'època, així com senyores de parla castellana com l'esposa del militar, aquells homes de la junta de la festa d'aquell any foren engarjolats, romangueren a la presó una setmana llarga, d'aquí aquell poques vergonyes d'aquella bona i humil monja josefina de la casa de sant Miquel.

També aquesta monja que estava a la porteria de sant Miquel un dia ens deia que a ella no li agradava veure gent de fora de casa a la seva capella, preferia la comunitat sola i menys ens deia veure gent en aquella saleta annexa a la seva bonica capella on hi havia una molt bonica talla d'un gros sant Crist, aquest el dijous sant el treien de la paret que sempre estava i el posaven estirat a la veneració dels fidels que l'estimaven, en aquesta petita i recollida saleta a la paret hi havia un quadret com hi havia a la sagristia de la clínica i que deia "silencio" aquest de sant Miquel deia **"sufrir a todas y no hacer sufrir a nadie"**

Els catorze anys edat legal en aquell temps per començar a treballar s'acostava, si bé jo ja d'abans de fer els dotze que treballava, havia de deixar de fer d'escolà, (monago) com deien les monges de parla castellana que eren majoria, la data prevista per deixar de fer-ne fou el 28 de febrer de 1946.

S'apropava aquest dia amb molta recança meva, sempre s'havia dit i en tenien fama que els escolans es bevien el vi de missa que hi havia a les canadelles, jo encara no ho havia fet mai, no volia deixar de fer d'escolà sense provar-ho, així que pocs dies abans ho vaig fer, ho vaig provar, no m'agradà l'experiència, era un vi calent amb gust de moscatell, va ésser la primera i darrera en provar-ho.

També aquells darrers dies i trobant-me sol a la sagristia el mossèn era al confessional, jo en un salt vaig trobar-me damunt la taula que formava el gran armari de la sagristia, on hi havia molt ben col·locats els ornaments per revestir-se el mossèn per la celebració, enfront un molt bonic santcrist, atansant-mi el vaig estimar.

I va arribar el darrer dia d'aquell mes de febrer del 1946 del mossèn o mossens contant-hi també a mossèn Vall no en recordo absolutament res, si de la superiora la "madre Puig" aquesta havent esmorzar just al curs passadís de la saleta on esmorzavem nosaltres a la cuina m'esperava, em féu un sermó, m'insistí que no m'escoltes aquells homes que trobaria, vaig estimar-li la creu de religiosa i dels vots que portava damunt, m'hi vaig despedir amb llàgrimes.

Amb això, fins aquí aquestes vivències i memòries meves d'aquell llunyà temps de fer d'escolà, totes aquelles monges josefines **"Hijas de san José "** com es feien dir que vaig conèixer i més o menys tractar, unes més d'altres menys, ara com em deia la Gna. Puig parlant de les més velletes

d'aquells anys i que ja havien passat, ni pols. Es que puc dir ara, començant per l'ex-superiora Consuelo Puig i Deulofeu el dia 1 de maig de 1970 amb companyia de la meva esposa la vaig veure per darrera vegada de cos present.

La religiosa manresana resident aquell anys a Manresa, Gna. Casals, coneguda per la gent gran per la peixatera per haver estat abans d'entrar en religió en una coneguda peixateria, deia de la Gna. Puig que sempre havia sigut en tots els detalls monja, monja.

Han passat molts anys és que puc dir ara de totes recordant-les, àdhuc de les més joves que veia arribar del seu noviciat de Girona, almenys havien de tenir deu anys com a mínim més que jo, si alguna encara és en vida haurà de ser o a punt d'arribar-hi nonagenària.

Ara elles han arribat a terme de la cursa, hauran assolit el que diàriament acabada la missa resaven en acció de gràcies, eren dues oracions i acabaven en un parenostre, la darrera era indulgenciada la primera acabava així:

Y en la hora de mi muerte,
llámame haz que vaya a tí
y te alabe con tus ángeles y
santos por los siglos de los
siglos. Amen.
Què així sigui.

Lluís Soldevila i Mominó
Manresa 31 octubre de 2009
Vigilia de Tots sants